

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ĆMIELÓW

NA LATA 2014 -2020

PROJEKT
AKTUALIZACJI
ĆMIELÓW, 2016

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI.....	2
1. WSTĘP	3
2. CHARAKTERYSTYKA MIASTA I GMINY ĆMIELÓW.....	5
2.1. Położenie i przynależność administracyjna.....	5
2.2. Powierzchnia.....	7
2.3. Ludność.....	7
2.4. Rys historyczny.....	10
2.5. Gospodarka.....	13
2.6. Rolnictwo.....	15
2.7. Bezrobocie.....	16
2.8. Oświata.....	18
2.9. Ochrona zdrowia i opieka społeczna.....	22
2.9.1. Ochrona zdrowia.....	22
2.9.2. Opieka społeczna.....	23
2.10. Turystyka i sport.....	29
2.10.1. Turystyka.....	29
2.10.2. Sport.....	32
2.11. Kultura.....	34
2.12. Bezpieczeństwo.....	36
2.13. Infrastruktura.....	36
2.13.1 Transport i komunikacja.....	36
2.13.2. Telekomunikacja.....	37
2.13.3. Zaopatrzenie w ciepło i gospodarka mieszkaniowa.....	38
2.13.4. Zaopatrzenie w gaz.....	39
2.13.5. Elektroenergetyka.....	39
2.13.6 Zaopatrzenie w wodę.....	40
2.13.7 Kanalizacja	41
2.13.8. Gospodarka odpadami.....	42
2.14. Zasoby przyrodnicze i środowiskowe	43
3. OCENA MOCNYCH I SŁABYCH STRON MIASTA I GMINY ĆMIELÓW.....	50
4. MISJA, CELE I KIERUNKI ROZWOJU.....	56
4.1. Misja rozwoju.....	56
4.2. Cele i kierunki rozwoju.....	56
4.3. Strategiczne działania i zadania.....	65
5. WDRAŻANIE STRATEGII.....	66
6. MONITOROWANIE STRATEGII	66
7. PODSUMOWANIE.....	67
8. SPIS TABEL, RYSUNKÓW I WYKRESÓW.....	68

1. WSTĘP

Obecność Polski w Unii Europejskiej stworzyła mieszkańcom kraju, w tym mieszkańcom gminy Ćmielów ogromną szansę zmniejszenia dystansu do najwyżej rozwiniętych społeczeństw. Bardzo dynamiczne zmiany uwarunkowań zewnętrznych rozwoju regionu stwarzają perspektywy realizacji strategicznych celów rozwojowych gminy. Kierunki rozwojowe gminy winny się wychodzić naprzeciw zachodzącym zmianom poprzez kreowanie przez samorząd gminny odpowiednich warunków do rozwoju aktywności mieszkańców pod względem społecznym i gospodarczym.

Celem strategii jest rozpoznanie uwarunkowań rozwojowych gminy oraz sformułowanie w korelacji z oczekiwaniami mieszkańców gminy oczekiwanych kierunków rozwojowych.

Aktualizacja strategii rozwoju miasta i gminy Ćmielów uchwalonej w 1998 roku ma na celu również dostosowanie jej do nowego okresu programowania, do nowej formuły planowania działań ze szczególnym uwzględnieniem, działań wspieranych z funduszy Unii Europejskiej, a także konieczność zintegrowania polityk na poziomie regionalnym i lokalnym.

W niniejszym dokumencie dokonano:

- analizę wewnętrznych i zewnętrznych czynników wpływających na rozwój gminy,
- sformułowano misję rozwoju do roku 2020
- wyznaczono cele i kierunki działań w latach 2016 – 2020
- określono podstawowe projekty wdrażające strategię rozwojową gminy Ćmielów

W pierwszym etapie uzyskane dane stanowiły podstawę do opracowania projektu, którego zadaniem jest przedstawienie misji rozwoju gminy oraz sformułowanie kierunków rozwojowych i podstawowych działań.

Cele niniejszej strategii są powiązane z dokumentami strategicznymi województwa świętokrzyskiego, w których podkreśla się dążenie do podniesienia standardów w województwie poprzez wzrost rozwoju gospodarczego, a także poprawę jakości życia mieszkańców.

Strategia określa cele rozwoju gminy w zmieniających się warunkach zewnętrznych i wewnętrznych kraju, wskazuje drogę przygotowania do dalszego funkcjonowania w strukturach Unii Europejskiej. Efektywne wdrażanie Strategii Rozwoju Gminy oraz zagadnień wynikających ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy wymaga opracowania szczegółowych planów pochodzących z inicjatywy i wykonanych przez mieszkańców danej miejscowości, a zawierających m.in. sposoby realizacji założonych celów.

Wdrażanie strategii będzie odbywać się poprzez inwestycje i zadania zawarte w wieloletnim programie inwestycyjnym i uchwale budżetowej. Zakłada się również monitoring realizowanych działań.

2. CHARAKTERYSTYKA MIASTA I GMINY ĆMIELÓW

2.1. Położenie i przynależność administracyjna

Gmina Ćmielów należy do gmin miejsko – wiejskich. Położona jest w obrębie Województwa Świętokrzyskiego, w powiecie Ostrowieckim, w jego wschodniej części. W latach 1975 – 1998 miasto i gmina Ćmielów stanowiło część województwa tarnobrzeskiego, a wcześniej województwa kieleckiego.

Rys. nr 1. Lokalizacja gminy Ćmielów na tle województwa świętokrzyskiego

W skład administracyjny gminy wchodzi miasto Ćmielów, 24 wsie (Boria, Borownia, Buszkowice, Brzóstowa, Czarna Glina, Drzenkowice, Glinka, Grójec, Jastków, Krzczonowice, Łysowody, Piaski Brzostowskie, Podgrodzie, Przeuszyn, Podgórze, Ruda Kościelna, Stoki Duże, Stoki Małe, Stoki Stare, Trębanów, Wola Grójecka, Wiktoryn, Wólka Wojnowska, Wojnowice) i 2 przysiółki (Smyków i Krasków).

Powierzchnia gminy liczy 117km² i zamieszkuje ją ponad 8 tysięcy mieszkańców

Miasto i Gmina Ćmielów graniczy:

- Ø od południa – z gminami Opatów, Wojciechowice (powiat Opatów).
- Ø od południowego zachodu – z gminą Sadowie (powiat Opatów).
- Ø od zachodu – z gminą Bodzechów (powiat Ostrowiec Świętokrzyski).
- Ø od północy – z gminą Bałtów (powiat Ostrowiec Świętokrzyski).
- Ø od wschodu – z gminami Ożarów, Tarłów (powiat Opatów).

Rys. nr 2. Położenie gminy Ćmielów względem sąsiednich gmin

Odległość siedziby gminy:

Od siedziby władz wojewódzkich (Kielc) waha się w granicach 80 – 100 km.

Od siedziby starostwa w Ostrowcu Świętokrzyskim 10 – 20 km.

Odległość od pobliskich miejscowości koncentrujących usługi ponadlokalne i miejsca pracy, z których korzysta społeczność miasta i gminy Ćmielów:

Opatów 14 – 20 km;

Ostrowiec Świętokrzyski 10 – 20 km;

Ożarów 10 – 14 km, co wiąże się to z bliskością do ośrodków administracyjnych i przemysłowych.

Gmina ma dobre połączenie komunikacyjne z w/w ośrodkami. Najważniejsze arterie komunikacyjne przebiegające przez teren gminy to:

- droga wojewódzka Nr 755 Ostrowiec – Zawichost,

- linia kolejowa relacji Skarżysko - Kamienna – Sandomierz

oraz sieć dróg powiatowych i gminnych.

2.2. Powierzchnia

Gmina zajmuje powierzchnię 11 790 ha, w tym 1 334 ha - to powierzchnia miasta Ćmielowa. Struktura użytkowania gruntów w gminie przedstawia się następująco:

z powierzchni 11 790 ha:

- użytki rolne 7 608ha stanowią (62,62 % ogółu powierzchni gminy), w tym:

    • grunty orne 6 077 ha - (50,59% ogółu powierzchni gminy),

    • sady 125 ha

    • trwałe użytki zielone zajmują 1 406 ha

- lasy 3 676 ha - (31,18 %) (w tym lasy państwowe – 2 881,9 ha, lasy prywatne 794,10 ha),

- pozostałe tereny to 486 ha obejmujące budownictwo mieszkaniowe, usługi, handel i tereny zielone.

2.3. Ludność

Według stanu na dzień 31 grudnia 2014 roku gminę Ćmielów zamieszkiwało 7625 mieszkańców, w tym 3929 kobiet i 3696 mężczyzn. Średnie zagęszczenie ludności wyniosło 65 osób na 1 km²

Lata		2010	2011	2012	2013	2014
ludność	ogółem	7 669	7 798	7 731	7 694	7 625
	mężczyźni	3 707	3 783	3 751	3 734	3 696
	kobiety	3 962	4 015	3 980	3 960	3 929
Gęstość zaludnienia osoby/km ²		65	66	66	65	65

Tabela nr 1. Stan ludności w gminie Ćmielów w latach 2010-2014 wg płci.

Źródło danych: GUS Kielce

Z powyższych danych wynika, że liczba ludności wykazuje ogólną tendencję spadkową, z odpływem zarówno kobiet i mężczyzn z terenu gminy, co związane było z migracją do większych miast w poszukiwaniu „lepszego życia”. Mieszkańcy gminy, w poszukiwaniu lepszych warunków bytowych decydują się coraz częściej na stałe lub na długotrwałe wyjazdy za granicę do takich krajów jak: Wielka Brytania, Irlandia, Austria, Niemcy czy Włochy oraz do większych miast w kraju.

W 2011 roku spadkowy trend odpływu ludności uległ zatrzymaniu. Odnotowano niewielki przyrost liczby mieszkańców stosunku do roku ubiegłego.

Gminę zamieszkuje więcej kobiet. Na 100 mężczyzn przypadało w 2014 roku 106 kobiet.

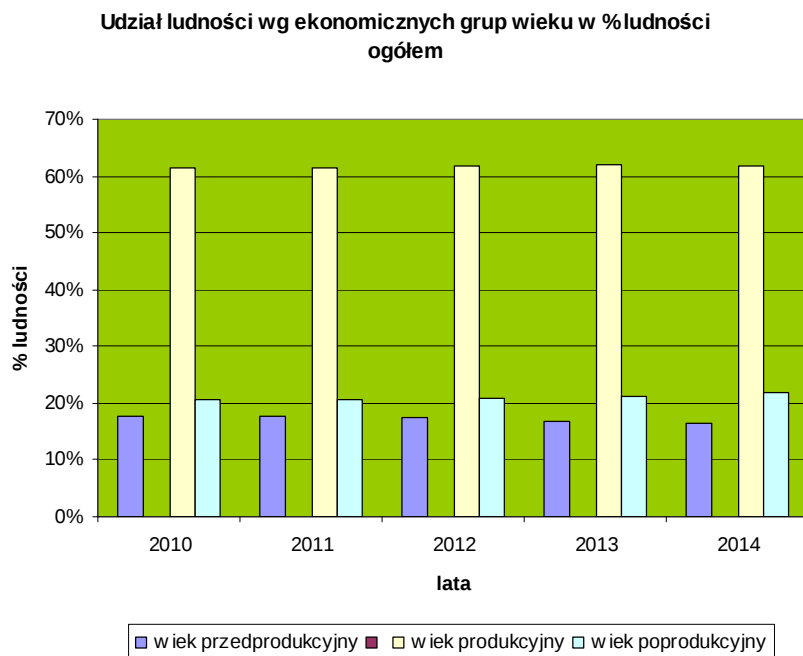
Według rocznika statystycznego na koniec 2014 roku liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym (do 17 lat) wyniosła 1254 osób (w tym 633 kobiet), co stanowi 16,45% ogółu mieszkańców gminy. Grupa produkcyjna (kobiety od 18 do 59 lat i mężczyźni 18-64 lat) wyniosła 4701 osób (w tym 2115 kobiet), co stanowi 61,65% ogółu mieszkańców gminy. W wieku poprodukcyjnym było zameldowanych 1670 osób (w tym 1181 kobiet), co stanowi 21,90% ogółu mieszkańców gminy.

Większy odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do osób w wieku przedprodukcyjnym oznacza tzw. „starzenie się społeczeństwa”. Zjawisko to związane jest z migracją ludzi młodych do większych miast oraz zagranicę w celach zarobkowych, oraz z brakiem perspektywy rozwoju i zatrudnienia w okolicach.

Ludność wg grup wieku i płci							
Rok	Ogółem	Wiek					
		Przedprodukcyjny		Produkcyjny		Poprodukcyjny	
		Razem	W tym kobiety	Razem	W tym kobiety	Razem	W tym kobiety
2010	7669	1367	670	4713	2165	1589	1127
2011	7798	1388	685	4800	2190	1610	1140
2012	7731	1335	672	4775	2158	1621	1150
2013	7694	1286	650	4771	2154	1637	1156
2014	7625	1254	633	4701	2115	1670	1181

Tabela nr 2. Stan ludności wg grup wieku i płci w gminie Ćmielów w latach 2010-2014

Źródło danych: GUS Kielce

Wykres nr 1 Udział ludności wg grup ekonomicznych wieku w % ludności ogółem.

Analizując ruch naturalny ludności w gminie należy stwierdzić, że ogólnie zmniejsza się liczba urodzeń. Podobnie jest z przyrostem naturalnym, który w 2014 roku osiągnął poziom ujemny i wyniósł -41. Zjawisko to jest powszechne i związane jest z migracją ludzi do większych miast (regionalnych). Przyrost naturalny dla powiatu ostrowieckiego za 2014 rok wyniósł -411 osoby.

Rok	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny	Urodzenia na 1000 mieszkańców	Zgony na 1000 mieszkańców	Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców
2010	62	125	-63	8,0	16,2	-8,2
2011	50	96	-46	6,4	12,3	-5,9
2012	48	108	-60	6,2	13,9	-7,7
2013	58	95	-37	7,5	12,3	-4,8
2014	54	95	-41	7,0	12,4	-5,4

Tabela nr 3. Ruch naturalny ludności

Źródło danych: GUS Kielce

Podsumowując, należy stwierdzić, że w gminie wstąpiły niekorzystne zjawiska demograficzne takie jak: ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego oraz ujemne saldo migracji, czy tzw. „starzenie społeczeństwa” spowodowane coraz mniejszym odsetkiem ludności w wieku przedprodukcyjnym.

2.4. Rys historyczny

Początki osadnictwa na terenie dzisiejszego Ćmielowa sięgają neolitu (ok. 2500 lat p.n.e.). Badania archeologiczne dowodzą, że na Gawrońcu (lokalna nazwa wzgórz położonych na krawędzi doliny Kamiennej) mieszkali ludzie, którzy zajmowali się m. in. wyrobem narzędzi kamiennych z krzemienia, wydobywanego w niedalekich Krzemionkach Opatowskich, gdzie znajdowała się duża kopalnia tego surowca. Wyroby z krzemienia pasiastego dawni mieszkańcy Ćmielowa wysyłali w odległe nieraz strony. Można, więc bez przesady napisać, że już przeszło 4000 lat temu w okolicach dzisiejszego Ćmielowa trwała intensywna działalność gospodarcza, nie tylko rolnicza, ale rzemieślnicza i handlowa.

W pierwszych wiekach naszej ery wzdłuż rzeki Kamiennej przebiegał rzymski szlak handlowy, który prowadził do świętokrzyskich dymarek, gdzie wytapiano z rudy żelazo. Trudno jest dzisiaj zrekonstruować najdawniejsze dzieje Ćmielowa i jego najbliższej okolicy, ale można założyć, że dogodne warunki skłaniały ludzi do osiedlania się w dolinie Kamiennej. Obok rolnictwa od najdawniejszych lat zajmowano się tu garncarstwem, a to dzięki pokładom gliny nadającej się do uprawiania tego zawodu.

Historyczne wzmianki o Ćmielowie zaczynają się w XIV w. Miejscowość ta wraz z okolicznymi dobrami często zmieniała właścicieli, aż doszło do pewnej stabilizacji majątkowej za panowania Szydłowieckich. Około 1388r. bracia: Marcin, podczyasy dobrzyński, i Mikołaj, podkomorzy dobrzyński z Baruchowa, herbu Doliwa, sprzedali zamek Ćmielów wraz z całą wsią o tej samej nazwie Gniewoszowi z Dalewic, podkomorzemu krakowskiemu. Ten przekazał dobra synowi, też Gniewoszowi. W 1425 roku Ćmielów drogą sprzedaży trafił w ręce Jana z Podola, herbu Janina. Trzeba jednocześnie pamiętać, że w tym czasie (XV w.) istniała obok Ćmielowa (wieś obejmująca zabudowania i zamek) druga wieś, złożona z zagród i istniejącego do dziś kościoła, o nazwie Szydłów.

W 1473 roku Stanisław Grocholic herbu Syrokomla (na kościele w tej wsi zostały herby tego rodu) ożenił się z Katarzyną, córką kasztelana żarnowskiego Stanisława Szydłowca. Od tego rodzinnego wydarzenia zaczęła się nowa era dla Opatowa i okolic, pomyślna wielce, a związana z przybyciem do Ćmielowa Szydłowieckich. Brat Katarzyny, Jakub Szydłowiecki, obdarzony wieloma godnościami i urzędami królewskimi oraz państwowymi, rozpoczął akcje wykupu włości położonych nad Kamienną. Nabył też Ćmielów, który uczynił swoją główną siedzibą. Rozbudował zamek w rozlewiskach rzeki i wystarał się dla tej miejscowości o przywilej lokacyjny, który nadał **19 maja 1505 roku** w Radomiu na sejmie król Aleksander Jagiellończyk. Zachowało się imię nawet pierwszego wójta. Został nim Maciej z Iłży. On też był zarządcą nowego miasta. Podniesiona do rangi miasta miejscowość musiała mieć rynek

i ulice. Wytyczono więc ten centralny plac w połowie drogi między kościołem parafialnym w Szydłowie, a zamkiem i wsią Ćmielowem.

W 1509 roku po śmierci Jakuba z Szydłowa dobra ćmielowskie, złożone z nowego miasta Ćmielowa, zamku, wsi Szydłowa oraz kilku innych okolicznych wiosek przeszły w ręce Mikołaja, przyrodniego brata zmarłego, a zarazem potem dostały się Krzysztofowi Szydłowieckiemu, wybitnej postaci polskiego życia politycznego w pierwszych trzech dekadach XVI w., kanclerza wielkiego koronnego, posiadacza wielu godności i tytułów. Jako właściciel Ćmielowa, Opatowa i wielu innych miejscowości stał się mężem opatrnościowym opisywanej okolicy.

Szczególnie dużo zawdzięcza mu Opatów. Ćmielów również za rządów kanclerza Szydłowieckiego stał się prężnym miastem, a rozbudowany w latach 1519 – 1531 zamek wspinała rezydencją magnacką, renesansowym dworem na europejskim poziomie.

Po śmierci kanclerza, która nastąpiła w 1532 r., dobra ćmielowskie odziedziczyła jego żona, Zofia z Targowiska, a po niej (zmarła w 1556 r.) jej wnukowie. W wyniku podziałów majątkowych spory rodzinne o miasto, zamek i inne włości trwały między Tarnowskimi, Radziwiłłami, później Zborowskimi lat kilkadziesiąt i trudno dziś precyzyjnie ustalić jak przebiegało dziedziczenie. Sytuacja własnościowa ustabilizowała się dopiero kiedy dobrami ćmielowskimi rządził (od 1606r.) Janusz książę Ostrogski. Przez cały niemal XVII w., dziedziczyli jego potomkowie, a później ich krewni Zasławscy. W 1709r. majątności nad Kamienną przypadły Aleksandrowi Dominikowi księciu Lubomirskiemu. Wreszcie klucz ćmielowski dostaje się kanclerzowi wielkiemu koronnemu Janowi hrabiemu Małachowskiemu - początkowo jako dzierżawa, a w 1753r. jako własność.

W 1740 r. powstaje w Ćmielowie wytwórnia fajansów, manufaktura z niewielką liczbą robotników, w której wytwarza się pospolite wyroby masowego użytku. Na początku XIX w. następuje rozwój fabryki fajansów. Produkcja fajansu, a później również wyrobów majolikowych i porcelany zdobywa szersze rynki zbytu. Powstają nowe zakłady w Iłży, w Brzostowie (filia fabryki ćmielowskiej). W tym wszystkim Ćmielów pozostaje niewielkim miasteczkiem półrolniczym. Prawie połowa mieszkańców (1860 r.) żyje z rolnictwa. Reszta zajmuje się drobnym rzemiosłem na potrzeby okolicznych wsi. Dochody miejskie są niewielkie.

Po upadku powstania w 1863 roku, po zniesieniu prywatnej własności miast w 1866 r. Ćmielów przyłączony do utworzonej „ukazem carskim” guberni radomskiej traci prawa miejskie. Kolejnym sukcesorem miasta i należących do niego dóbr został Jacek hrabia Małachowski, a po jego śmierci (1821 r.) dziedziczył majątek syn tegoż, Jan z Dukli hrabia

Małachowski. Kiedy i ten wkrótce zmarł włości przeszły w ręce jego siostry Franciszki z hrabiów Małachowskich Dunin Karwickiej, która w 1828r., przekazała m.in. Ćmielów swoim dzieciom Kazimierzowi i Annie. Ci zaś w dwa lata później sprzedali miasto Teresie z ks. Druckich - Lubeckich hrabinie del Compo Scipio i jej szwagrowi Wojciechowi Pusłowskiemu.

W 1845 r. hrabina stała się wyłączną właścicielką dóbr, a po jej śmierci (1848r.) córka Maria z hr. Del Compo Scipio ks. Drucka - Lubecka. Po niej zaś dziedziczyli synowie. W 1896r. Ćmielowskie włości należały do księcia Aleksandra Druckiego - Lubeckiego.

Pod koniec XIX wieku rozpoczyna się poważny rozwój fabryki fajansów i porcelany. Od 1884 r., właścicielem fabryki zostaje książę Aleksander Drucki - Lubecki, potomek ostatnich właścicieli miasta, wnuk ministra skarbu Królestwa Kongresowego. Ustala on nowy profil produkcji - wyrabia się porcelanę najwyższej jakości. Zaczyna się rozwój fabryki i związanego z nią osiedla.

Drugim czynnikiem rozwoju Ćmielowa i okolicy jest garncarstwo - ilość warsztatów na koniec XIX wieku wynosi około 40. Źródła historyczne z 1880 r. wskazują, że w Ćmielowie istnieją, aczkolwiek stworzone w programie obiekty użyteczności publicznej: urząd gminy, sąd gminny, szkoła elementarna, dom kalek, łaźnia miejska.

W okresie I wojny światowej działania wojenne omijają Ćmielów. Zyskuje on wtedy połączenie kolejowe zbudowane ze względów strategicznych (w 1914 r.) linię Skarżysko Kamienna - Sandomierz. W okresie XX-lecia po I wojnie światowej następuje znaczny rozwój fabryki porcelany, zmienionej w roku 1920 na spółkę akcyjną.

W czasie drugiej wojny światowej działania znowu omijają Ćmielów. W skutek eksterminacyjnej polityki okupanta zmniejszeniu ulega liczba ludności.

Po drugiej wojnie następuje upaństwowienie oraz bardzo poważna rozbudowa fabryki, którą stanowi główny czynnik rozwoju miasta. W 1960 r. do miasta przyłączono sąsiednie wsie Skala i Przepaść.

W mieście w 1960-65 r. powstają budynki wielorodzinne – budownictwo zakładowe. Następuje rozbudowa urządzeń infrastruktury: wody, kanalizacji, później gaz. Zakłady porcelany inwestują również w infrastrukturę społeczną. Powstaje przychodnia zakładowa, hotel robotniczy, przedszkole, żłobek. Sytuacja zmienia się znowu po 1990 r. Zmiany gospodarcze -restrukturyzacja zakładów wywołuje zmianę statusu prawnego (spółka z o.o.) fabryki. Jej wpływ na sytuację ekonomiczną miasta i regionu niestety maleje, mimo, że zakład pozostaje w całkiem dobrej kondycji ekonomicznej. Majątek Zakładów w postaci

budynków mieszkalnych, użyteczności publicznej przeszedł w posiadanie spółdzielni mieszkaniowych, gminy lub sprzedany w ręce prywatne.

Źródło: Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Ćmielów

2.5.Gospodarka

Gmina Ćmielów zaliczana jest do typowych gmin rolniczych, jednak posiada dość duże tradycje rzemieślnicze i handlowe. Do największych zakładów w gminie należą:

- Polskie Fabryki Porcelany „Ćmielów” i „Chodzież” S.A.- produkcja porcelany użytkowej,
- Fabryka Porcelany „AS” - produkcja porcelany artystycznej
- Samorządowy Zakład Wodociągów i Gospodarki Komunalnej – jednostka budżetowa gminy Ćmielów.

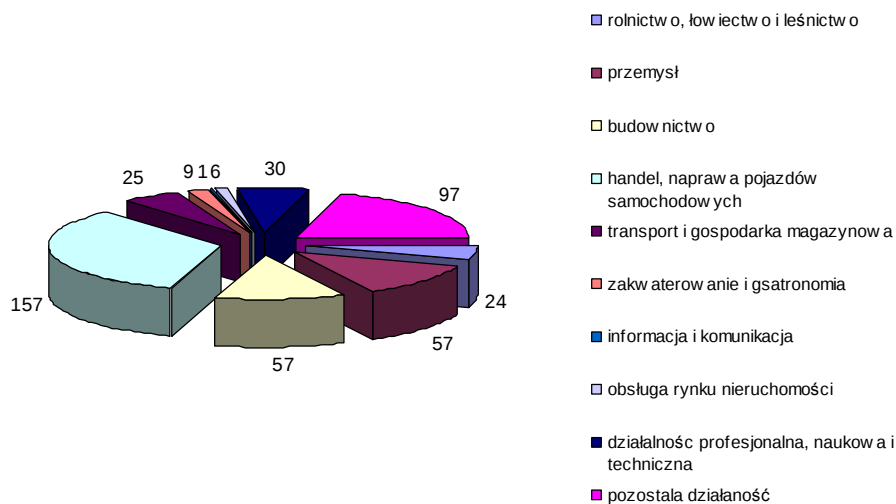
Znaczne udziały w zatrudnieniu mają również oświata, ochrona zdrowia i opieka społeczna. Na szczególną uwagę zasługują: Polskie Fabryki Porcelany „Ćmielów” i „Chodzież” S.A. produkujący porcelanę użytkową z wieloletnią tradycją. Początki produkcji sięgają roku 1790. Obecnie zakład specjalizuje się w produkcji porcelany stołowej cieszącej się powszechnym uznaniem w kraju i zainteresowaniem wielu odbiorców zagranicznych.

Fabryka Porcelany AS specjalizuje się w wytwarzaniu artystycznych wyrobów z porcelany. Skuteczna promocja oraz rozszerzenie działalności fabryki „AS” o warsztaty ceramiczne pn.: **„ŻYWE MUZEUM PORCELANY”**, podczas których można się zapoznać z procesem produkcji porcelany oraz wykonać własną figurkę, sprzyjają rozwojowi turystyki w regionie.

Najczęściej jednak ludność znajduje zatrudnienie w pobliskich miastach jak Ostrowiec Świętokrzyski, czy Ożarów. Związane jest to z niewystarczającą liczbą miejsc pracy i koniecznością „migracji za pracę”.

Pod koniec 2014 roku, na terenie gminy zarejestrowanych było 463 podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, w tym 14 w sektorze publicznym i 449 w sektorze prywatnym. Najwięcej, bo aż 157 firm ukierunkowanych było na prowadzenie handlu oraz napraw pojazdów, a 57 specjalizowało się w budownictwie. W sektorze prywatnym dominują małe firmy jednoosobowe, lub firmy tzw. „rodzinne”, których było aż 364 (81,07%). Fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na terenie gminy pod koniec 2014 roku zarejestrowanych było 19.

Podmioty gospodarcze zarejestrowane w rejestrze REGON

Wykres nr 2. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w rejestrze REGON wg. stanu na koniec 2014 roku

	Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON	
	na koniec 2010 roku	na koniec 2014 roku
Spółki handlowe	13	12
Spółki cywilne	32	32
Spółdzielnie	5	4
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne	17	19
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	392	364

Tabela nr 4 Działalność gospodarcza na terenie Miasta i Gminy Ćmielów, źródło danych: GUS Kielce

Od 2010 roku można zaobserwować spadek liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Jedynym pozytywnym zjawiskiem jest zwiększenie w 2014 roku liczby zarejestrowanych fundacji i stowarzyszeń.

Cele:

- przygotowanie ofert i terenów dla potencjalnych inwestorów
- rozbudowa infrastruktury technicznej gminy (kanalizacja, wodociągi, drogi itp.)
- sporządzenie planów zagospodarowania przestrzennego
- kształtowanie przestrzeni publicznej

2.6. Rolnictwo

Korzystne warunki do rozwoju rolnictwa wynikające z naturalnych warunków, które spowodowały że funkcją wiodącą gminy stanowi rolnictwo. Powierzchnia użytków rolnych wynosi 62,62% ogólnej powierzchni gminy. Gleby posiadają dobrą wartość użytkową, szczególnie w części południowej gminy - to obszar typowo rolniczy, gdzie dominują urodzajne gleby (brunatnoziemy i czarnoziemy) rozwinięte na pokrywie lessowej. Na tym obszarze niewiele jest obszarów zalesionych i zadrzewionych.

Obszary leśne zajmują 31,18% ogólnej powierzchni gminy, przy czym rozkład zalesienia nie jest równomierny, przeważająca część lasów występuje w północnej i środkowej części gminy.

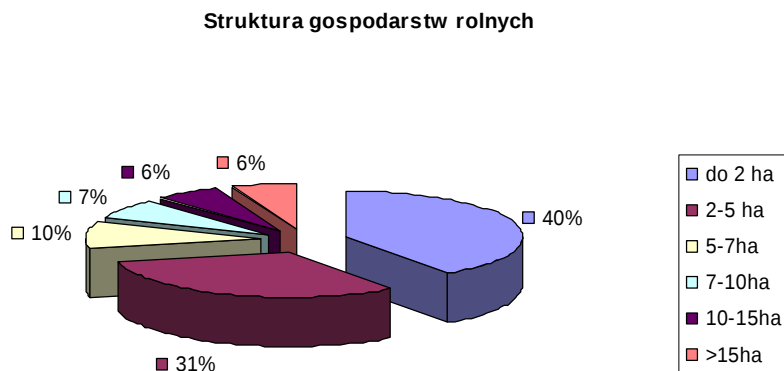
Na terenie gminy Ćmielów Obszary o Niekorzystnych Warunkach Gospodarowania (ONW) występują w **8 solectwach** położonych w północnej części gminy, tj. Borii, Czarnej Glinie, Podgórzu, Rudzie Kościelnej, Stokach Dużych, Stokach Małych, Stokach Starych, Wiktorynie i zajmują powierzchnię:

- Boria 421,4ha
- Stoki Stare 224,9ha
- Stoki Małe 150,5ha
- Stoki Duże 252,0ha
- Ruda Kościelna 482,1ha
- Podgórze 265,4ha
- Czarna Glina 90,5ha
- Wiktoryn 196,5ha

W sumie daje to obszar 2.083,3ha objętego ONW, co stanowi 17,67% powierzchni gminy i 27,38% gruntów użytkowanych rolniczo.

Kwalifikacja obszarów do ONW ma bezpośredni wpływ na niskie dochody rolników, a tym samym zmusza rolników z tych terenów do poszukiwania innych źródeł dochodu.

W gminie Ćmielów według stanu na koniec grudnia 2014 roku istniało 1.599 gospodarstw rolnych o łącznej powierzchni 6.716,25ha.

Wykres nr 3. Struktura gospodarstw rolnych na koniec 2014 roku, źródło danych: GUS Kielce

Analizując powyższy wykres należy stwierdzić, że na terenie gminy dominują gospodarstwa rolne o powierzchni do 5 ha, stanowią one aż 71% wszystkich gospodarstw rolnych w gminie. Gospodarstwa do 2 ha z reguły nie są nastawione na jakąkolwiek produkcję rolniczą, jednakże z punktu widzenia wymiaru podatkowego istnieją. Tego typu gospodarstwa winny być poddane polaryzacji w celu zapewnienia dochodowości lub restrukturyzacji i modernizacji w kierunku działalności nierolniczej.

Zapewnienie rozwoju obszarów wiejskich można wykonać poprzez skierowanie działań na rozbudowę infrastruktury technicznej, rozwój agroturystyki w nawiązaniu do tras i miejsc turystycznych, a także na działalność pozarolniczą. Takie działania będą stanowić o dodatkowym źródle dochodu mieszkańców terenów wiejskich, szczególnie obszarów objętych ONW, a tym samym zapewnią równowagę ekologiczną.

Cele:

- **poprawa i rozbudowa infrastruktury technicznej,**
- **poprawa infrastruktury turystycznej i wypoczynkowej,**
- **promocja gospodarstw ekologicznych i agroturystycznych,**
- **restrukturyzacja produkcji rolniczej w zakresie skali i struktury adekwatnie do zapotrzebowania**
- **kształtowanie przestrzeni publicznej i wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich**

2.7.Bezrobocie

Według Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowcu Świętokrzyskim na terenie gminy Ćmielów na koniec roku 2014 było zarejestrowanych 575 osób bezrobotnych, w tym: 274

kobiet, a prawo do zasiłku posiadało 97osób. Porównując rok 2010 do 2014 liczba osób bezrobotnych zmniejszyła się o 79 osób.

Bezrobocie w gminie z lata 2010-2014 przedstawia poniższa tabela.

Lp.	Rok	Liczba mieszkańców w tys.	Bezrobotni								Poszukujący pracy	
			Razem	Kobiety	z zasiłkiem	do 25 lat	długotrwale	powyżej 50 lat	bez kwalifikacji i doświadczenia	niepełnosprawni	Ogółem	Niepełnosprawni
1.	2010	7,77	654	315	112	145	359	125	374	38	b.d.	2
2.	2011	7,74	673	351	101	144	398	125	435	47	9	4
3.	2012	7,67	685	336	114	135	409	128	412	55	8	6
4.	2013	7,77	682	347	105	135	412	129	431	51	8	4
5.	2014	7,73	575	274	97	104	349	130	341	50	6	4

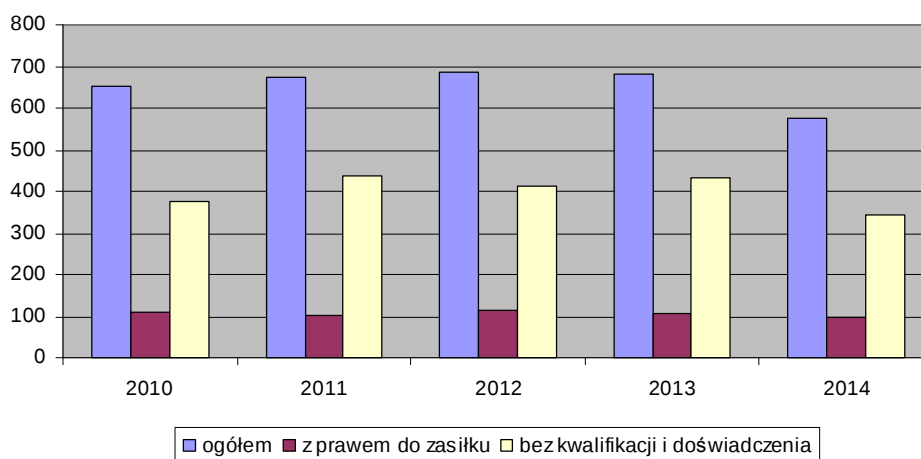
Tabela nr 5. Bezrobocie w gminie Ćmielów *

(*) wg. danych z PUP Ostrowiec <http://ostrowiec.praca.gov.pl>

Dynamikę bezrobocia przedstawia poniższy wykres. Wynika z niego, iż na przestrzeni lat 2010-2014 początkowo odnotowano wzrost, a następnie spadek liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych. W 2010 roku liczba bezrobotnych osób wyniosła ona 654, w tym: z prawem do zasiłku 112 os. i 374 os. bez kwalifikacji i doświadczenia. W 2011 – 673 os. (101 z prawem do zasiłku, bez kwalifikacji i doświadczenia 435os.). W kolejnych latach liczba osób bezrobotnych sukcesywnie rosła (oprócz 2014 roku, gdzie odnotowano spadek liczby osób bezrobotnych).

Pozytywnym zjawiskiem jest spadek liczby bezrobotnych niewykwalifikowanych i bez doświadczenia, co związane jest z podejmowanymi działaniami aktywizującymi bezrobotnych.

Bezrobocie w latach 2010-2014

Wykres nr 4. Bezrobocie w gminie w latach 2010-2014

Lp.	Rok	Podjęcie zatrudnienia							Pozostałe instrumenty				Ogółem bezrobotni objęci różnymi formami aktywizacji finansowanymi z FP, EFS, PFRON
		Razem	Kobiety	Finansowanie z FP, EFS, PFRON					Szkolenia	Staże	Prace społecznie użyteczne	Rozpoczęcie realizacji indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego lub kontraktu socjalnego	
				Prace interwencyjne	Roboty publiczne	Podjęcie działalności gospodarczej	Refundacja kosztów wyposażenia /doposażenia	Inne					
1	2010	350	132	14	25	33	7	1	21	154	13	b.d.	268
2	2011	315	130	26	10	13	5	0	7	53	9	b.d.	123
3	2012	276	117	19	15	7	8	1	7	76	10	b.d.	143
4	2013	368	155	32	14	15	20	2	14	108	8	3	219
5	2014	353	155	27	22	9	10	2	7	107	5	5	194

Tabela nr 6. Podjęcie zatrudnienia przez bezrobotnych w gminie Ćmielów wg. danych PUP Ostrowiec
<http://ostrowiec.praca.gov.pl>

Z powyższych danych wynika, że Urząd Pracy wraz z gminą prowadzi liczne działania zmierzające do zmniejszenia bezrobocia. Pokrywa koszty kształcenia i uczestnictwa w kursach podnoszących umiejętności i kwalifikacje zawodowe, świadczy pomoc w aktywizacji bezrobotnych, a także pomaga w samozatrudnieniu.

Cele:

- podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób bezrobotnych,
- aktywizacja osób bezrobotnych z uwzględnieniem samozatrudnienia,
- rewitalizacja obszarów zagrożonych wykluczeniem społecznym i ubóstwem

2.8.Oświata

Na terenie gminy funkcjonuje dwa przedszkola, trzy szkoły podstawowe i dwa gimnazja, w tym:

- Samorządowe Przedszkole w Ćmielowie
- Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Jana Nalazka w Ćmielowie
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Brzóstowej
- Szkoła Podstawowa w Podgórzu i Niepubliczne Przedszkole w Podgórzu prowadzone przez stowarzyszenie
- Gimnazjum w Brzóstowej
- Gimnazjum w Ćmielowie

Łącznie nauczaniem w roku 2014/2015 objętych zostało 573 uczniów szkół podstawowych i gimnazjów. Liczba ta rokrocznie zmniejsza się. W roku szkolnym 2011/2012 do szkół na terenie gminy Ćmielów uczęszczało 635 uczniów. Sytuacja ta jest związana bezpośrednio z demografią w gminie.

W klasach zero i przedszkolach w roku 2014/2015 było 135 uczniów, w roku 2010/2011 zaobserwowano niewielki wzrost, a następnie spadek ilości dzieci. Sytuacja ta wynikała z obowiązku szkolnego dla 6-letnich dzieci.

Szkoła/ przedszkole	Przed- szkole	Zerówka	KL. I	KL. II	KL. III	KL. IV	KL. V	KL. VI	Razem
Samorządowe Przedszkole w Ćmielowie	33	71	-	-	-	-	-	-	104
Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Jana Nałazka w Ćmielowie	-	-	68	35	41	49	39	43	275
Publiczna Szkoła Podstawowa w Brzostowej	3	12	25	10	21	17	11	24	123
Szkoła/ przedszkole	Przed- szkole	Zerówka	KL. I	KL. II	KL. III	KL. IV	KL. V	KL. VI	Razem
Szkoła Podstawowa w Podgórzu i Niepubliczne Przedszkole w Podgórzu	12	4	0	3	0	1	4	0	24
RAZEM	48	87	93	48	62	67	54	67	526

Tabela nr 7. liczba uczniów w przedszkolach i szkołach podstawowych w roku szkolnym 2014/2015 (Źródło SIO Ćmielów)

Szkoła	KL. I	KL. II	KL. III	Razem
Gimnazjum w Brzostowej	31	17	32	80
Gimnazjum w Ćmielowie	43	37	35	115
RAZEM	74	54	67	195

Tabela nr 8. Liczba uczniów w poszczególnych placówkach gimnazjach w roku szkolnym 2014/2015 (Źródło SIO Ćmielów)

Placówki szkolne	Liczba uczniów w poszczególnych latach				
	2010/2011**	2011/2012**	2012/2013**	2013/2014*	2014/2015
Samorządowe Przedszkole w Ćmielowie	112	134	132	140	104

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Ćmielów

Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Jana Nalazka w Ćmielowie***	279	262	248	258	275
Publiczna Szkoła Podstawowa w Brzostowej***	149	141	132	121	123
Szkoła Podstawowa w Podgórzu i Niepubliczne Przedszkole w Podgórzu	39	38	44	37	24
Gimnazjum w Brzostowej	98	85	85	84	80
Gimnazjum w Ćmielowie	158	147	132	119	115
RAZEM	835	807	773	759	721

* łącznie z 5, 6-latkami

** łącznie z 6-latkami

*** do roku 2010/2011 szkoły wraz z filiami

Tabela nr 9. Liczba uczniów z terenu gminy w poszczególnych latach (Źródło SIO Ćmielów)

W roku szkolnym 2014/2015 w placówkach oświatowych w gminie zatrudnionych jest łącznie 96 nauczycieli na 76,88 etatu.

Nauczyciele zatrudnieni w placówkach oświatowych na terenie gminy	Stopnie awansu nauczycieli w roku szkolnym 2014/2015							
	Zatrudnieni w pełnym wymiarze		bez stopnia	stażysta	kontraktowy	mianowany	dyplomowany	ogółem
			0	0	1	6	56	63
	Zatrudnieni w niepełnym wymiarze	Liczba	0	2	4	10	17	33
		W tym etat	0	0,52	1,60	3,91	7,85	13,88
	Razem etaty		0	0,52	2,60	9,91	63,85	76,88

Tabela nr 10. Zatrudnienie nauczycieli w roku szkolnym 2014/2015 na poszczególnych stopniach awansu zawodowego. (Źródło SIO Ćmielów)

Kadra nauczycielska stale podnosi umiejętności. Coraz więcej nauczycieli posiada stopień nauczyciela dyplomowanego -73 osoby (63,85 etatu) – 83,05% ogółu nauczycieli.

W roku szkolnym 2014/2015 wyższy stopień awansu zawodowego uzyskało 4 nauczycieli (nauczyciela dyplomowanego -3, mianowanego -1).

W szkołach uczniowie korzystają również z zajęć pozalekcyjnych takich jak: sekcji piłki siatkowej i tenisa stołowego, judo, a w czasie ferii zimowych i wakacyjnych działają świetlice środowiskowe. Cyklicznie organizowane są turnieje siatkarskie, piłki halowej i tenisa stołowego.

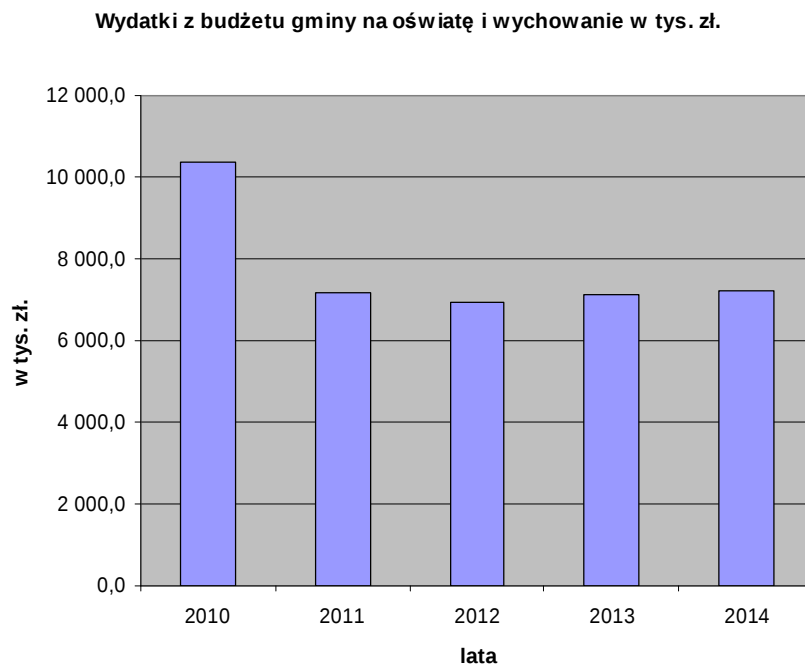
Gmina stale poszerza i inwestuje w ofertę edukacyjną dla mieszkańców. W 2010 roku została oddana do użytku nowa hala gimnastyczna przy Szkole Podstawowej Nr 1 w Ćmielowie. Sala o pełnowymiarowej płycie boiska do gry w piłkę ręczną (20x40m) pełni funkcję nie tylko szkolną, a poza godzinami pracy szkoły również rekreacyjno – sportową jako bezpłatny ogólnodostępny obiekt sportowy, w którym oprócz możliwości uprawniania popularnych dyscyplin sportowych takich jak piłka halowa, koszykówka, siatkówka, piłka ręczna, tenis stołowy, można skorzystać również z siłowni.

W celu poprawy zdrowia i sprawności fizycznej zmodernizowano boiska przy Gimnazjum w Ćmielowie. Powstały dwa obiekty sportowo- rekreacyjne. Jeden z przeznaczeniem do gry w piłkę nożną, drugie boisko wielofunkcyjne do gry w koszykówkę, tenisa ziemnego i siatkówkę. Ponadto w 2014 roku oddano do użytku boisko wielofunkcyjne o nawierzchni sztucznej przy Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Brzóstowej.

Każda z placówek posiada dostęp do Internetu oraz w pełni wyposażone pracownie komputerowe.

Wielkość budynków szkolnych jest wystarczająca dla ilości uczniów. Niezbędne jest tylko stworzenie odpowiedniego zaplecza sportowego w placówkach oświatowych, które nie posiadają obiektów takich jak wielofunkcyjne boiska przyszkolne, tj. Szkoła Podstawowa Nr 1 w Ćmielowie. Konieczna jest również modernizacja istniejących budynków w celu dostosowania ich do zmieniających się przepisów budowlanych, a także modernizacja pod względem zużycia energii z uwzględnieniem źródeł odnawialnych oraz zakup wyposażenia dydaktycznego.

Z roku na rok zauważalny jest wzrost wydatków na oświatę i wychowanie. Strukturę wydatków z budżetu gminy na podstawie danych z GUS rok prezentuje poniższy wykres:

Wykres nr 5. Wydatki z budżetu gminy na oświatę i wychowanie w tys.zł. (według danych z GUS Kielce)

W stosunku do 2010 r. wydatki na oświatę i wychowanie w gminie w 2014 roku zmalały blisko o 3.200tys zł., co związane jest bezpośrednio z budowa hali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej nr 1 w Ćmielowie.

cele:

- poprawa warunków technicznych i wyposażenia w placówkach edukacyjnych,
- budowa boiska wielofunkcyjnego,
- modernizacja obiektów szkolnych,
- polepszanie oferty edukacyjnej,
- podnoszenie kwalifikacji kadry nauczycielskiej,
- modernizacja placówek pod względem energetycznym,
- wzrost jakości nauczania.

2.9. Ochrona zdrowia i opieka społeczna

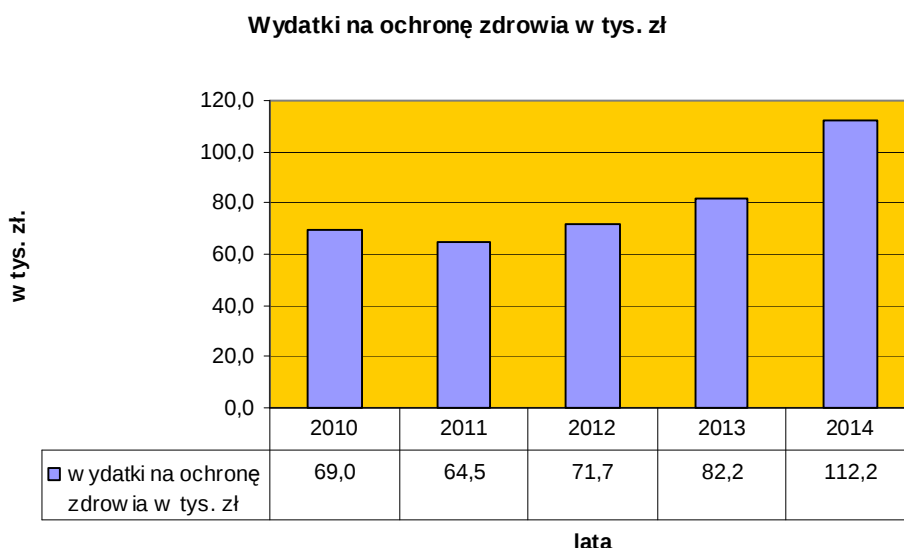
2.9.1 Ochrona zdrowia

Obsługę ludności miasta i gminy w zakresie opieki zdrowotnej prowadzi Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Pacjent” z siedzibą w Ćmielowie oraz filia w Borii. Zapewnia on

w pełni obsługę pierwszego kontaktu oraz niektóre usługi specjalistyczne. Obsługę specjalistyczną w zakresie opieki zdrowotnej odbywa się najczęściej na zasadzie korzystania ze specjalistycznych zakładów (przychodnie specjalistyczne, opieka ambulatoryjna -szpital) położonych w Ostrowcu Świętokrzyskim i Opatowie.

Istniejąca placówka ochrony zdrowia w pełni zaspakaja potrzeby zdrowotne mieszkańców na poziomie leczenia podstawowego. Bliskość ośrodków specjalistycznych oraz duża ilość placówek pierwszego kontaktu położonych w pobliskim Ostrowcu w pełni zaspakajają potrzeby mieszkańców w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej.

Rozległość terenu utrudnia dojazd chorych do placówki i prowadzenie wizyt domowych. W przypadku zaopatrzenia w środki farmaceutyczne mieszkańcy gminy korzystają z dwóch aptek położonych w mieście.

Wykres nr 6. Wydatki na ochronę zdrowia w latach 2010-2014 wg. danych z GUS Kielce

cele:

- **poprawa dostępności do ośrodków opieki zdrowotnej,**
- **modernizacja Ośrodka Opieki Zdrowotnej w Ćmielowie pod względem energetycznym i wyposażenia w specjalistyczny sprzęt**

2.9.2. Opieka społeczna

Na terenie Miasta i Gminy funkcjonuje Ośrodek Pomocy Społecznej w oparciu o ustawę z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, a także realizuje zadania własne i zlecone

wynikające z ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

Działalność ośrodka polega przede wszystkim na docieraniu z pomocą finansową i rzeczową do mieszkańców gminy potrzebujących tej pomocy. Pomocy udziela się osobom i rodzinom, w szczególności z powodu:

- bezdomności,
- bezrobocia,
- ubóstwa,
- sieroctwa,
- niepełnosprawności,
- długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- alkoholizmu i narkomani,
- bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego,
- potrzeby ochrony małżeństwa,
- zdarzenia losowego,
- klęski żywiołowej.

Do zadań zleconych z zakresu pomocy społecznej należą:

- 1) przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych, renty socjalnej, przysługujących dodatków do świadczeń,
- 2) przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych, gwarantowanych okresowych i specjalnych okresowych,
  - 2a) opłacanie składek na ubezpieczenie społeczne za osoby, o których mowa w art. 27 ust. 1 i 2, w art. 31 ust. 4a i art. 31b ust. 3 ustawy o pomocy społecznej
  - 2b) opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym,
- 3) przyznawanie i wypłacanie zasiłku celowego na pokrycie wydatków powstałych w wyniku klęski żywiołowej lub ekologicznej,
- 4) przyznawanie zasiłku celowego w formie biletu kredytowanego,
- 5) świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych, przysługujących na podstawie przepisów o ochronie zdrowia psychicznego,
- 6) organizowanie i prowadzenie środowiskowych domów samopomocy,

7) zadania wynikające z rządowych programów pomocy społecznej bądź innych ustaw, mających na celu ochronę poziomu życia osób i rodzin po zapewnieniu odpowiednich środków,

Do zadań własnych z zakresu pomocy społecznej należą:

- 1) prowadzenie domów pomocy społecznej, ośrodków wsparcia o zasięgu lokalnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki,
- 2) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych i specjalnych celowych,
- 3) przyznawanie pomocy rzeczowej,
- 3a) przyznawanie pomocy w naturze na ekonomiczne usamodzielnienie,
- 3b) przyznawanie i wypłacanie zasiłków i pożyczek na ekonomiczne usamodzielnienie,
- 4) inne zadania z zakresu pomocy społecznej wynikające z rozeznaczonych potrzeb gminy.

Do zadań własnych z zakresu pomocy społecznej o charakterze obowiązkowym, realizowanych przez gminy, należy:

- 1) udzielanie schronienia, posiłku, niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym, w tym osobom bezdomnym,
  - 1a) organizowanie i prowadzenie gminnych ognisk wychowawczych, świetlic i klubów środowiskowych dla dzieci, a także organizowanie mieszkań chronionych,
- 2) świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania,
- 3) udzielanie zasiłku celowego na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osób bezdomnych i innych osób nie mających dochodu i możliwości ubezpieczenia się na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym,
  - 3a) udzielanie zasiłku celowego na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego,
- 4) praca socjalna,
- 5) sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym,

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach objętych pomocą
2010	423	1290
2011	380	1143
2012	384	1157
2013	412	1167
2014	413	1095
2015	376	982

Tabela nr 11. Rodziny oraz osoby objęte pomocą Ośrodka Pomocy Społecznej w Ćmielowie w latach 2010 - 2015, (źródło: OPS w Ćmielowie)

Najwięcej rodzin objętych pomocą Ośrodka Pomocy Społecznej w Ćmielowie było w 2010 roku i wyniosło 423 rodziny, tj. 1290 osób. Od tego roku zaobserwowano tendencję spadkową w ilości osób korzystających z pomocy OPS.

	2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	Kwota	Liczba osób - (decyzje)	Kwota	Liczba osób - (decyzje)	Kwota	Liczba osób - (decyzje)	Kwota	Liczba osób - (decyzje)	Kwota	Liczba osób - (decyzje)	Kwota	Liczba osób - (decyzje)
Zadania własne (zasiłki okresowe, celowe i rzeczowe itp)	699.691,00	602	677.437,00	575	722.834,00	577	833.646,00	629	943.294,00	590	1.000.457,00	523
Zadania zlecone: zasiłki stałe, celowe, na pokrycie wydatków związanych z kłeską żywiołową itp.	43.091,00	9	28.814,00	15	40.100,00	11	44.193,00	11	42.766,00	10	68.158,00	11
Domy Pomocy społecznej	199.116,00	16	222.504,00	19	299.057,00	20	269.296,00	16	272.508,00	16	269.405,00	14

Tabela nr 12. Świadczenia OPS Ćmielów w latach 2010-2015 (źródło: OPS w Ćmielowie)

Najczęstszymi powodami trudnej sytuacji życiowej i decydującymi o przyznaniu pomocy w 2015 roku było:

- ubóstwo
- bezrobocie,
- długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność.

W dalszej kolejności to: bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, alkoholizm, potrzeba ochrony macierzyństwa, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego i zdarzenia losowe.

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	279	783
Sieroctwo	0	0
Bezdomność	6	7
Potrzeba ochrony macierzyństwa	23	112
Bezrobocie	236	729
Niepełnosprawność	98	241
Długotrwała lub ciężka choroba	148	310
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	71	297
Alkoholizm	33	69
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	10	18
Zdarzenia losowe	5	7

Tabela nr 13. Powody przyznania pomocy w 2015r. przez OPS Ćmielów (źródło: OPS w Ćmielowie)

Ośrodek Pomocy Społecznej w Ćmielowie zajmuje się także wypłatą świadczeń rodzinnych, tj. zasiłków rodzinnych oraz dodatków do zasiłku rodzinnego, zasiłki i świadczenia pielęgnacyjne, a także zapomogi z tytułu urodzenia dziecka.

Rodzaj świadczenia	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego	1.402,156	1.312.637	1.155.729	1.180.804	1.025.071	971.785
Zasiłek pielęgnacyjny	490.365	539.478	567.171	595.782	580.482	573.291
Świadczenia pielęgnacyjne	169.399	253.379	374.054	318.139	263.350	429.600
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	64.000	46.000	43.000	40.000	37.000	36.00

Tabela nr 14. Wypłacone kwoty za poszczególne świadczenia OPS w latach 2010-2015 (źródło: OPS w Ćmielowie)

Do najpopularniejszych świadczeń należy: zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne.

W strukturze form pomocy w ramach zadań własnych OPS dominują zasiłki celowe i w naturze, natomiast w ramach zadań zleconych największe udziały stanowią świadczenia rodzinne, zasiłki stałe, okresowe oraz składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Ponadto pracownicy ośrodka sprawują pieczę nad mieszkańcami samotnymi, niepełnosprawnymi poprzez opiekunki środowiskowe.

Oprócz świadczeń pieniężnych w postaci socjalnej, ośrodek w Ćmielowie we współpracy z organizacjami pozarządowymi i stowarzyszeniami, corocznie pozyskuje żywność dla najuboższych z terenu gminy Ćmielów.

Rok	Wartość pozyskanych artykułów i przekazanych artykułów żywnościowych w zł.	Masa pozyskanych i przekazanych artykułów żywnościowych w kg.
2010	174.882,08	51.046,72
2011	119.213,43	55.057,60
2012	145.399,61	43.380,64
2013	136.184,11	46.219,96
2014	53.013,42	75.923,20
2015	231.638,46	190.063,40

Tabela nr 15. Wartość i masa pozyskanych artykułów żywnościowych w latach: 2010-2015 przez OPS Ćmielów (źródło: OPS w Ćmielowie)

Pomoc społeczna nie jest nastawiona na samo rozwiązywanie problemów osób, czy rodzin, a sam poziom wsparcia winien być adekwatny do możliwości danych osób czy rodzin. Jednocześnie zbyt duży poziom wsparcia ogranicza inwencje i kreatywność osób do zmiany swojej sytuacji.

Cele:

- aktywizacja osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej
- pomoc osobom w trudnej sytuacji życiowej

2.10. Turystyka i sport

2.10.1. Turystyka

Gmina Ćmielów ze względu na swoje walory przyrodniczo – krajobrazowe, tradycje kulturowe i historyczne, posiada duże możliwości turystyczne.

Jednym z głównych kierunków rozwoju gminy jest wykorzystanie naturalnych walorów, obiektów i zabytków. Zbiornik wodny „TOPIOŁKI”, malownicze dorzecze Kamiennej oraz pobliski kompleks leśny umożliwia rozwój turystyki i wykorzystanie walorów przyrodniczych np. do wędrówek pieszych, konnych, wędkowania i spływów kajakowych. Usytuowanie gminy z dala od ośrodków wielkiego przemysłu sprawia, że środowisko naturalne gminy jest nieskażone i sprzyja rekreacji i aktywnemu wypoczynkowi. Atmosfera naturalnego środowiska, jaką stwarza rzeka Kamienna i jej dopływy w otoczeniu dużego kompleksu leśnego sprawiają, że jest wspaniałym miejscem rekreacji i wypoczynku docenianym przez całe rodziny. Liczne obiekty zabytkowe oraz atrakcje turystyczne np. „Żywe Muzeum Porcelany” sprzyjają rozwojowi sektora turystycznego, a tym samym wpływają na wzrost atrakcyjności turystycznej gminy.

Wyznaczono sześć głównych szlaków turystycznych związane z miejscami historyczno – zabytkowymi i kulturowymi występującymi na terenie miasta i gminy:

- Ćmielów (szosą w kierunku Borii) – Ruda Kościelna (zabytkowy kompleks dworski i kościół) – Stoki (dolina Kamiennej, odkrywki skalne, dawne figury i kapliczki przydrożne – przykłady rzeźby warsztatowej) – Podgórze (cmentarz wojskowy z I wojny światowej) – Wólka Lipowa – Tarłów (wysokiej klasy kościół barokowy z unikatową dekoracją stiukową zwaną „Tańcem śmierci”) - Ożarów (zabytkowy cmentarz żydowski) – Ćmielów (około 50 km).
- Ćmielów – Drygulec (pomnik polskich żołnierzy poległych w wyniku nalotu we wrześniu 1939 r.) – Ożarów – Przybysławice (zabytkowy kościół z XIX w., na cmentarzu grób rodziny Gombrowiczów) – Sobótka (zabytkowy kościół) – Sandomierz – Zawichost (dwa cenne obiekty sakralne) – Czyżów Szlachecki (zabytkowy pałac późno barokowy i kościół) – Ożarów – Ćmielów (około 85 km).
- Ćmielów – Ożarów – Bidziny (zabytkowy kościół barokowy) – Gierczyce (zabytkowy kościół barokowy) – Opatów (romańska kolegiata, kościół i klasztor bernardyński

z ciekawym wystrojem rzeźbiarskim, podziemna trasa turystyczna) – Buszkowice (pomnik Batalionów Chłopskich) – Ćmielów (około 43 km).

- Ćmielów – Bodzechów (resztki zabytkowego parku, kościół drewniany) – Ostrowiec Świętokrzyski (zabytkowy kościół) – Krzemionki Opatowskie (kopalnia neolityczna udostępniona do zwiedzania) – Boria – Ruda – Ćmielów (około 35 km).
- „Śladami Witolda Gombrowicza” (około 100 km): Ćmielów (Miejscowy Dom Kultury im. Witolda Gombrowicza prowadzi ośrodek dokumentujący życie i twórczość tego pisarza oraz organizuje wystawy tematyczne) – Ruda Kościelna (opisana została w „Pornografii”) – Tarłów – Potoczek (zabudowania dworskie należały kiedyś do Janusza Gombrowicza, brata Witolda, który tu przyjeżdżał na wakacje) – Bałtów – Krzemionki Opatowskie – Ostrowiec – Nietulisko – Doły Biskupie (znajduje się fabryka tektury wraz z osiedlem przyfabrycznym – unikatowy zabytek przemysłowy – założona przez Jana Gombrowicza, ojca pisarza, w 1904 r. i nazwana „Witulin” od imienia Witolda, gdyż dochody z niej miały stanowić zabezpieczenie finansowe pisarza) – Ostrowiec – Jacentów – Grocholice (Wszehświęte – zabytkowy kościół o gotyckiej bryle, w którym został ochrzczony Witold Gombrowicz. Zachował się stosowny zapis w „Księdze Urodzonych – Małoszyce (resztki parku i zabudowań dworskich; tu urodził się i spędził pierwszy okres życia autor „Ferdydurke”) – Grocholice - Bodzechów (resztki parku i zabudowań dworskich Kotkowskich. Matka pisarza pochodziła z tej rodziny; miejscowość ta często występuje w utworach W. Gombrowicza) – Ćmielów (z Ćmielowa przez Ożarów można dojechać do Przybysławic, gdzie na cmentarzu parafialnym znajduje się grób rodziny W. Gombrowicza).
- Dolina Kamiennej: Ćmielów – Denków – Ostrowiec – Nietulisko – Brody Iłżeckie (zalew) – Starachowice – Wąchock (romańskie opactwo cysterskie z XIII w. – Skarżysko (około 60 km).

Ponadto przez gminę Ćmielów przebiega również szlak rowerowy czarny – architektury obronnej o dł. całkowitej 500,5km na trasie którego znajduje się Ćmielowski zamek oraz Świętokrzyski Szlak Architektury Drewnianej, który przebiega przez m. Ruda Kościelna, gdzie położony jest kościół parafialny p.w. Zaślubin NMP z 1776 roku. (źródło: <http://www.swietokrzyskie.pl>, <http://www.drewniane.swietokrzyskie.travel>)

Spółeczność miasta i gminy szczyli się przede wszystkim szlakiem zwanym „Śladami Witolda Gombrowicza” (około 100 km) – życie pisarza i jego rodziny związane były z miejscowościami położonymi na terenie gminy.

Na terenie gminy zaewidencjonowano 84 obiekty zabytkowe, a najcenniejsze – 25 obiektów wpisanych do rejestru Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kielcach. Są to zarówno zespoły zabytkowe, jak i pojedyncze obiekty.

Lp.	Miejscowość	Obiekt
1.	Czarna Glina	Mogiła powstańców 1863 r., nr rej.: 494/A z 24.05.1993
2.	Ćmielów	Zespół kościoła parafialnego p.w. Wniebowzięcia NMP, 1509, XVII-XIX, nr rej.: 74/A z 20.05.1977
3.	Ćmielów	Kościół, nr rej.: 476 z 18.03.1957 oraz 637/A z 28.10.1971
4.	Ćmielów	Dzwonnica
5.	Ćmielów	Kostnica
6.	Ćmielów	Ogrodzenie z bramą
7.	Ćmielów	Cmentarz parafialny, nr rej.: 347/A z 14.06.1988
8.	Ćmielów	Zespół zamkowy, 1519-31, XVII, nr rej.: 338 z 4.12.1956, 440/A z 23.04.1967 oraz 75/A z 20.05.1977
9.	Ćmielów	Ruiny zamku z kaplicą
10.	Ćmielów	Budynek przedzamcza z wieżą bramową
11.	Ćmielów	Fortyfikacje ziemne
12.	Podgrodzie	Ruiny zamku (ślady wałów i fosy), XIV, nr rej.: 161/A z 16.06.1977
13.	Przeuszyn	Zespół dworski, nr rej.: 585/A z 11.12.1957 oraz 306/A z 27.05.1986
14.	Przeuszyn	Dwór
15.	Przeuszyn	Budynek gospodarczy
16.	Przeuszyn	Rządcówka
17.	Przeuszyn	Park
18.	Ruda Kościelna	Kościół par. p.w. Zaślubin Marii, drewn., 1769-76, nr rej.: 471 z 18.03.1957, 466/A z 15.04.1967 oraz 174/A z 16.06.1977
18.	Ruda Kościelna	Ogrodzenie cmentarza kościelnego, nr rej.: j.w.
20.	Ruda Kościelna	Ruda Kościelna Cmentarz rzym.-kat., poł. XIX, nr rej.: 592/A z 10.06.1988
21.	Ruda Kościelna	Zespół dworski, nr rej.: 297/A z 27.05.1986:
22.	Ruda Kościelna	Dwór
23.	Ruda Kościelna	Park, nr rej.: 589/A z 11.12.1957
24.	Ruda Kościelna	Mur otaczający park
25.	Ruda Kościelna	Gorzelnia, nr rej.: 277/A z 06.09.1983

Tabela nr 16. Wykaz obiektów z rejestru Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kielcach dla gminy Ćmielów , źródło: GPONZ 2010-2013.

Ponadto na terenie gminy znajduje się wiele stanowisk archeologicznych w postaci kopaliny krzemienia, osad i cmentarzysk z epoki neolitu, brązu i wczesnego średniowiecza. Część z nich została wpisana do rejestru zabytków archeologicznych województwa świętokrzyskiego. Oprócz wpisanych do rejestru zabytków, na terenie gminy stwierdzono ponad 50 stanowisk archeologicznych. Są to głównie osady i cmentarzyska. W większości

znajdują się one w miejscowościach: Ćmielów, Ruda Kościelna, Podgrodzie, Krzczonowice, Wólka Wojnowska, Wojnowice, Glinka, Trębanów, Jastków i Grójec.

Szczególnie wysoką wartość pod względem konserwatorskim posiada osada „Gawroniec” w Ćmielowie. Barię prowadzenia prac konserwatorskich jest głównie strefa finansowa. Koszty przekraczają możliwości właścicieli bądź władających.

Turystycznym atutem gminy Ćmielów, oprócz atrakcji i obiektów jest niewątpliwie niewielka odległość od Sandomierza, będącego zespołem zabytkowym o randze Krajowej, bliskie położenie Rezerwatu Przyrodniczo-Archeologicznego „Krzemionki” oraz Bałtowa. Połączenie istniejących form ochrony przyrody, walorów przyrodniczo – kulturowych, wyrobów i produktów turystycznych pozwoli na opracowanie interesującej, regionalnej oferty turystycznej, a tym samym na pełniejsze wykorzystanie walorów historycznych gminy.

Niezbędny jest jednak rozwój infrastruktury turystycznej w terenie.

Bazę turystyczną na terenie gminy stanowi były hotel robotniczy Zakładów Porcelany, obecnie własność Spółdzielni Mieszkaniowej, dysponujący 28 miejscami noclegowymi, a także możliwość korzystania z noclegu i restauracji w domu weselnym „Gościna” w Smykowie. Brak jest obiektów o średnim standardzie świadczonych usług tj. hoteli i moteli. Ponadto niezadawalająca jest również liczba gospodarstw agroturystycznych, szczególnie w północnej części gminy, gdzie warunki przyrodnicze stwarzają szansę dla rozwoju agroturystyki. Gleby o słabej bonitacji nie gwarantują intensywnego rozwoju rolnictwa, ale za to atrakcyjne tereny leśne, malownicze starorzecza oraz odcinki rzeki Kamiennej stwarzają dogodne warunki do odpoczynku z dala od hałaśliwych szlaków komunikacyjnych.

cele:

- **promocja walorów turystycznych gminy,**
- **poprawa bazy turystycznej,**
- **rozwój gospodarstw agroturystycznych,**
- **budowa i rozbudowa infrastruktury służącej turystyce i rekreacji (świetlice wiejskie, place zabaw, kształtowanie przestrzeni publicznej),**
- **renowacja zabytków i cennych pod względem turystycznym obiektów**

2.10.2. Sport

Na terenie Ćmielowa funkcjonuje klub sportowy – „Świt” Ćmielów. W klubie otwarto sekcję: piłki nożnej (dwie drużyny – juniorzy i seniorzy). Klub ma do dyspozycji obiekt

sportowy położony w Ćmielowie przy ul. Sportowej w otoczeniu kompleksu leśnego. Znajduje się tu Ośrodek Sportu, który służy nie tylko dla rozgrywek sportowych, lecz również do organizacji imprez artystycznych i kulturalnych. Powierzchnia obiektu wynosi ok. 4 ha, w obrębie, którego znajdują się:

- stadion z dwoma boiskami do piłki nożnej,
- jedno boisko uniwersalne o nawierzchni asfaltowej do gry w koszykówkę i tenisa ziemnego
- budynek administracyjno – socjalny (biuro, szatnie)
- budynki gospodarcze na sprzęt
- scena – estrada, zadaszona z miejscami do siedzenia dla ok. 100 osób dla imprez na wolnym powietrzu.

Od początku działalności klubu przez szeregi sekcji piłki nożnej przewinęło się wiele młodzieży. Działalność klubu jest finansowana z dotacji z budżetu Gminy Ćmielów, lecz z uwagi na dość duże koszty utrzymania drużyn piłkarskich, otrzymane środki są niewystarczające.

Na terenie gminy funkcjonują również nieformalnie osiedlowe i wiejskie drużyny piłkarskie, co uwidacznia się przy organizacji imprez sportowych o zasięgu lokalnym np. rozgrywek „Puchar Burmistrza Ćmielowa”

Zaplecze sportowe na terenie gminy stanowi również hala sportowa przy Szkole Podstawowej nr 1 w Ćmielowie. Obiekt ten wybudowany w 2010 roku, o pełnowymiarowej płycie boiska do gry w piłkę ręczną (20mx40m) stanowi doskonale miejsce do uprawiania sportu po godzinach pracy szkoły. Ponadto w zapleczu hali stworzono siłownię oraz pomieszczenia do fitness.

W samym mieście młodzież ma możliwość korzystania z dwóch boisk niepełnowymiarowych (wielofunkcyjne i do gry w piłkę nożną) o nawierzchni sztucznej położonych przy Gimnazjum w Ćmielowie.

Duży problem stanowi niewystarczająca baza sportowa. Obecnie społeczeństwo oczekuje poprawy standardu i ilości obiektów sportowych. Zatem konieczna jest poprawa bazy służącej dla sportu i rekreacji.

cele:

- **promocja sportu wśród młodzieży,**
- **poprawa bazy sportowo – rekreacyjnej,**
- **budowa boisk przyszkolnych, osiedlowych i wiejskich**

2.11. Kultura

Organizatorem i animatorem poczynąń związanych z życiem kulturalnym w mieście i gminie jest Dom Kultury im. W. Gombrowicza w Ćmielowie. Dom Kultury jest samorządową instytucją kultury i służy do realizacji zadań gminy w zakresie:

- rozpoznawanie i koordynacja inicjatyw kulturalnych
- organizowanie zespołowego uczestnictwa w gminnych imprezach kulturalnych
- prowadzenie bieżącej informacji kulturalnej na terenie gminy
- edukacji kulturalnej i wychowanie przez sztukę
- popularyzacji książek i czytelnictwa.

Dom Kultury realizuje swoje zadania poprzez:

- organizację wystaw, koncertów, wycieczek i spotkań autorskich,
- organizację imprez rozrywkowych,
- prowadzenie pracowni artystycznej dla dzieci i młodzieży,
- tworzenie i upowszechnianie scenicznych programów artystycznych,
- organizowanie konkursów w różnych dziedzinach sztuki,
- organizowanie koncertów, przeglądów i festiwali,
- gromadzenie i prowadzenie księgozbioru i materiałów bibliotecznych,
- udostępnianie zbiorów bibliotecznych na zewnątrz oraz w czytelnii.

W placówce mieści się Miejska Biblioteka z dwoma oddziałami, Oddział dla Dzieci i Młodzieży, Oddział dla Dorosłych o księgozbiorze wielkości 29900 woluminów oraz czytelnia internetowa. Biblioteka posiada filie w Borii. Oprócz prowadzenia stałych kół zainteresowań, takich jak: koła: plastyczne, muzyczne, taneczne, klub akustyka i koło teatralne, dom kultury jest animatorem cyklicznych imprez plenerowych oraz okolicznościowych takich jak:

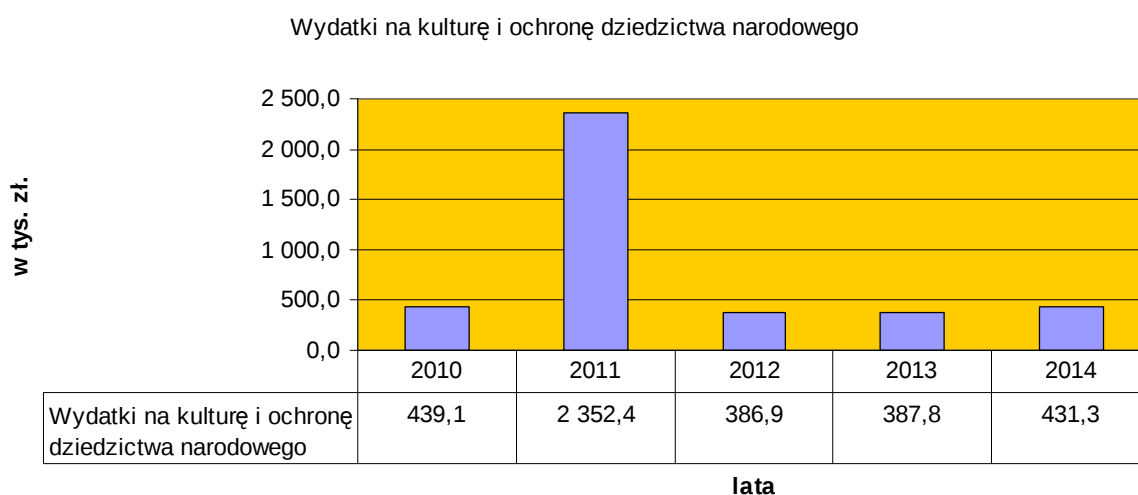
- Noc Świętojańska
- Dni Ćmielowa,
- Dzień Ceramika,
- Dożynki Gminne

oraz uroczystości państwowych, kościelnych, a także Ogólnopolskiego Konkursu Wokalnego „Ocalić od Zapomnienia”

Dom Kultury umożliwia również rozszerzanie pasji i doskonalenia talentów dla mieszkańców w formie zajęć zespołów: „Ćmielowiacy” i Chór Środowiskowy „Jutrzenka”. Na terenie gminy funkcjonuje również zespół ludowy „Stocaneczka” oraz „Borianki”.

Ponadto na terenie gminy funkcjonują tzw. świetlice środowiskowe. Mieszają się one zazwyczaj w stanicach Ochotniczych Straży Pożarnych i służą organizacji wolnego czasu dla dzieci i młodzieży.

Wydatki z budżetu gminy na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w latach 2010-2014 przedstawia poniższy wykres.

Wykres nr 7. Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego. Opracowano na podstawie danych z GUS Kielce

Pomimo coraz większych wydatków na kulturę w gminie, duży problem stanowi niewłaściwy stan techniczny i wyposażenie obiektów kultury, w tym również świetlic środowiskowych. Społeczeństwo oczekuje poprawy standardu i wyposażenia tego typu obiektów.

Cele:

- kultywowanie tradycji regionalnych,
- podnoszenie rangi imprez kulturalnych,
- doposażenie i modernizacja placówek kulturowych oraz świetlic wiejskich,
- poprawa standardu obiektów kulturalnych,
- wspieranie działań organizacji pozarządowych o charakterze kulturalnych.

2.12. Bezpieczeństwo

W Ćmielowie funkcjonuje Komisariat Policji – placówka Komendy Powiatowej Policji w Ostrowcu Św., który dba o bezpieczeństwo publiczne w całej gminie.

Na terenie gminy działa również Ochotnicza Straż Pożarna. Osiem zastępów mają swoją siedzibę w: Borii, Ćmielowie, Grójcu, Woli Grójeckiej, Wólce Wojnowskiej, Wojnowicach, Buszkowicach i Jastkowie. Dwie jednostki z Borii i Ćmielowa uczestniczą w Krajowym Systemie Ratownictwa.

Działalność OSP jest podstawowym wskaźnikiem aktywności społecznej gminy. Organizowanie się społeczności lokalnej do realizacji postawionych celów jest przykładem s tworzenia struktur społeczeństwa obywatelskiego. Na koniec 2014 roku liczba czynnych członków Ochotniczej Straży Pożarnej w całej gminie wyniosła 238 osób.

Cele:

- **poprawa zaplecza technicznego i wyposażenia jednostek OSP,**
- **modernizacja strażnic OSP,**
- **podnoszenie kwalifikacji strażaków ochotników,**
- **poprawa bezpieczeństwa w mieście – budowa i rozbudowa systemu monitoring.**

2.13. Infrastruktura

2.13.1. Transport i komunikacja

System komunikacji gminy tworzą szlaki komunikacyjne, do których zalicza się:

- drogę wojewódzką Nr 755 (Ostrowiec Św. – Ożarów)
- sieć dróg powiatowych o łącznej długości 67,8km,
- sieć dróg gminnych o łącznej długości 96km

Sieć drogowa w gminie tworzy układ koncentryczny z miastem Ćmielów, jako centralnym ośrodkiem na przecięciu poszczególnych kierunków komunikacyjnych. „Kręgosłup” komunikacji drogowej tworzy droga wojewódzka Nr 755 przebiegająca przez centrum miasta i przecinająca gminę na dwie części. Stan techniczny nawierzchni drogi wojewódzkiej na jej znacznej części jest niezadowalający. Wymaga wykonania kompleksowego remontu.

Z uwagi na ruch tranzytowy przebiegający tą drogą przez ciasne centrum miasta, należy przenieść ciężki ruch w południową część miasta i gminy w postaci budowy obwodnicy

miasta Ćmielów w ciągu drogi wojewódzkiej. Obecnie trwa procedura przetargowa na wykonanie remontu części DW 755 i budowy obwodnicy Ćmielowa. Przewidywana realizacja budowy obwodnicy do 2018 rok.

W znacznie lepszym stanie technicznym są drogi powiatowe i gminne, które są sukcesywnie remontowane i przebudowywane. W celu poprawy bezpieczeństwa ruchu, jak również poprawy warunków prowadzenia działalności gospodarczej należy dążyć do podnoszenia stanu technicznego dróg na całym obszarze gminy.

Komunikację zbiorową w gminie zapewnia Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej S.A. z siedzibą w Ostrowcu Świętokrzyskim (komunikacja podmiejska), Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Ostrowcu Świętokrzyskim oraz prywatni przewoźnicy, którzy zapewniają komunikację na trasie Ostrowiec Św. – Ćmielów. Duża konkurencja ze strony przewoźników sprawia, że zbiorcza komunikacja w mieście jest wystarczająca. Odwrotnie jest na terenach wiejskich oddalonych daleko od miasta. Połączenia te są mało rentowne, co przyczynia się do likwidacji regularnych linii.

Równolegle do drogi wojewódzkiej przebiega dwutorowa zelektryfikowana linia kolejowa nr 25 relacji Łódź Kaliska – Dębica o dł. - 7,8 km w granicach gminy. Sieć komunikacji kolejowej stanowi głównie obsługę zakładów przemysłowych położonych na terenie gminy Ostrowiec Św. i Ożarów. Obsługa pasażerska, z uwagi na niewielką liczbę podróżnych realizowana jest w bardzo znikomym stopniu. Obecnie trwają prace nad modernizacją linii kolejowej.

Cele:

- **poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego,**
- **modernizacja i przebudowa dróg oraz obiektów drogowych,**
- **odciążenie centrum miasta z ciężkiego ruchu,**

2.13.2. Telekomunikacja

Sieć telefoniczna zarówno przewodowa jak i komórkowa obejmuje całe miasto i zaczną część gminy. Operatorem telefonii stacjonarnej na terenie Ćmielowa jest Orange Polska. Dostęp do

Internetu świadczony jest również za pomocą drogi radiowej i komórkowych sieci, w tym szybkiego Internetu LTE..

Teren gminy pokryty jest zasięgiem wszystkich operatorów sieci telefonii komórkowej, działających na terenie Polski.

Obecnie zakończono budowę światłowodu z dwoma stacjami w Ćmielowie (teren szkoły Podstawowej nr 1 i Gimnazjum w Ćmielowie) oraz jednej stacji w Magoniach (teren gm. Bodzechów). Pierwsze dwie stacje będą obsługiwać teren południowy gminy, a ostatnia teren północny.

Cele:

- **poprawa dostępu mieszkańców do Internetu szerokopasmowego,**
- **rozbudowa sieci światłowodowej na terenie miasta i gminy**

2.13.3. Zaopatrzenie w ciepło i gospodarka mieszkaniowa

W 2014 roku w gminie Ćmielów było 2489 budynków jednorodzinnych, z tego 937 na terenie miasta oraz 10 budynków wielorodzinnych. Osoby fizyczne stanowią największą grupę właścicieli zasobów mieszkaniowych. Większość budynków mieszkalnych znajduje się na wsi (61%). Zasoby mieszkaniowe administrowane przez Spółdzielnię wynosiły 172 mieszkania.

Na terenie gminy zorganizowane systemy ciepłownicze posiadają jedynie budynki gminne i spółdzielnie mieszkaniowe. Brak jest komunalnych kotłowni. Domy ogrzewane są węglem i drewnem. Nieliczne budynki ogrzewane są olejem opałowym, energią elektryczną czy gazem. Przyczyną tego stanu są dość wysokie ceny tych paliw, a także możliwości pozyskiwania na terenie gminy drewna (lesistość gminy wynosi prawie 30,9% całkowitej powierzchni gminy - GUS, 2015).

Gospodarstwa domowe jednorodzinne zaopatrywane są w ciepło przez indywidualne kotłownie opalane drewnem, węglem, co wpływa niekorzystnie na zanieczyszczenie środowiska.

Cele:

- **termomodernizacja budynków publicznych,**
- **montaż OZE w budynkach mieszkalnych i użyteczności publicznej,**
- **promocja OZE i ochrony środowiska**

2.13.4. Zaopatrzenie w gaz

Na terenie gminy istnieje czynna sieć gazowa. Przez teren Miasta i Gminy Ćmielów przebiega gazociąg wysokoprężny Ø 300 CN 40 Sandomierz – Ostrowiec Świętokrzyski. Długość sieci gazowej w gminie Ćmielów wynosi 9572m, a ilość odbiorców wynosi 604 gospodarstwa.

Przez teren gminy Ćmielów przebiega gazociąg wysokoprężny o średnicy 300 CN 40 Sandomierz - Ostrowiec Świętokrzyski. Sieć rozdzielcza gazowa ma długość 61,821 km – 1113 przyłączy.

Stopień zgazyfikowania gminy wynosi ok. 70% - gazociąg rozprowadzony jest na terenie miejscowości:

Miejscowość	Ilość odbiorców indywidualnych	Ilość odbiorców zbiorowych	Inni odbiorcy	Średnica sieci	Długość sieci
m. Ćmielów	540	45	19	65/50/40/3225/80	9572 m
Brzóstowa	135	-	3	65/50/40/32/25	8428 m
Grójec	77	-	-	65	5349 m
Wola Grójecka	24	-	-	-	-
Piaski Brzostowskie	117	-	-	65/50/40/32/25	7431 m
Jastków	42	-	-	50/32/20	4213 m
Wólka Wojnowska	39	-	1	32/20/50	2777 m
Wojnowice	10	-	-	40	2498 m
Buszkowice	29	-	1	65/50/32/25	5617 m
Glinka	6	-	-	32	1545 m
Trębanów, Krzczonowice	49	-	-	90/35/63/40/32	10453 m

Tabela nr 17. Wykaz miejscowości wraz z siecią gazową (Źródło: III Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Ćmielów)

Cele:

- rozbudowa sieci gazowniczej na terenie gminy

2.13.5. Elektroenergetyka

Przez teren gminy Ćmielów przebiegają linie 110 kV i 1 linia 400 kV, a dostawcą energii elektrycznej jest PGE Dystrybucja S.A. Gmina jest praktycznie w 100% zelektryfikowana. Roczne zużycie energii w gminie wynosi ok. 1770MWh. W 2011 roku zużycie energii przez

jednego mieszkańca w gminie wyniosło ok. 544,5 kWh rocznie, natomiast roczne zużycie energii elektrycznej na odbiorcę kształtowało się na poziomie 1445,8 kWh (dane GUS za 2011 rok).

Dość dużą ilość energii pochłania oświetlenie uliczne w gminie. Zamontowanych jest ponad 940 punktów oświetleniowych o mocy od 70 – do 250W. Gmina, jak i zakład energetyczny sukcesywnie wymienia stare oprawy na energooszczędne. W ramach inwestycji, co rocznie prowadzona jest również rozbudowa oświetlenia ulicznego.

Cel.

- **zmniejszenie ilości zużycia konwencjonalnej energii elektrycznej,**
- **modernizacja oświetlenia ulicznego,**
- **zastosowanie odnawialnych źródeł energii do wspomaganie oświetlenia ulicznego oraz budynków użyteczności publicznej i mieszkalnych,**
- **instalacja energooszczędnego oświetlenia w budynkach użyteczności publicznej**

2.13.6. Zaopatrzenie w wodę

Zasoby wód powierzchniowych, z uwagi na znikomą wielkość oraz wysoki stopień zanieczyszczenia nie mogą być źródłem wody pitnej dla systemów wodociągowych, zaopatrujących mieszkańców na terenie gminy. Jako źródła wody pitnej mogą być wykorzystane wyłącznie zasoby wód podziemnych. Zaopatrzenie w wodę realizowane jest z trzech ujęć, z których woda nie jest uzdatniana zlokalizowanych w:

- Ćmielowie - 2 studnie o wydajności 72 m³/h i 60 m³/h (łącznie 3.168 m³/dobę), posiadają wyznaczone strefy ochrony pośredniej,
- Rudzie Kościelnej - 1 studnia o wydajności 20 m³/h,
- Wiktorynie - 1 studnia 6,2 m³/h.
- Czarna Głina – 1 studnia o wydajności 9,2m³/h.

Sieć wodociągowa znajduje się we wszystkich sołectwach gminy i ma długość 111,3 km. Przyłącza wodociągowe na terenie gminy mają łączną dł. rzędu ok. 50 km, a liczba gospodarstw podłączonych do sieci wynosi 2237. Stopień zwodociągowania gminy wynosi ponad 97%.

Z uwagi na występowanie wód poziomu jurajskiego oraz położenie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 420 Ostrowiec – Wierzbica, jakość wód jest dobrej jakości. Wody te występują w klasie Ib i II i spełniają wymagania norm wody pitnej.

Należy stwierdzić, że istnieje potrzeba modernizacji istniejącej sieci wodociągowej i ujęć wód oraz budowa urządzeń wspomagających przesył wody.

Cele:

- **modernizacja i przebudowa sieci wodociągowej i ujęć wód,**
- **rozbudowa sieci wodociągowej,**
- **budowa urządzeń wspomagających przesył wody,**

2.13.6. Kanalizacja

Gmina Ćmielów nie posiada komunalnej oczyszczalni ścieków. W latach 2005-2006 wybudowano kolektor sanitarny z odprowadzeniem ścieków przez gminę Bodzechów do oczyszczalni ścieków w Ostrowcu Świętokrzyskim. Obecnie trwa proces podłączania użytkowników i rozbudowa sieci.

Zgodnie z rozporządzeniem Wojewody Świętokrzyskiego nr 29/2005 z dnia 6 maja 2005r. ws. wyznaczenia aglomeracji Ostrowiec Świętokrzyski (Dz. Urz. Woj. Św. Nr 97, poz. 1245) ustanowiono Aglomerację Ostrowiec Św., w skład, której z terenu gminy Ćmielów zostały zaliczone następujące miejscowości:

- Ćmielów,
- Brzóstowa,
- Piaski Brzostowskie,
- Grójec,
- Wola Grójecka,
- Jastków,
- Wojnowice,
- Wólka Wojnowska
- Krasków.

Z tych terenów ścieki bytowo – gospodarcze mają być kierowane do oczyszczalni w Ostrowcu Św. zgodnie z ustaleniami Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych.

Wybudowana sieć zbiorczej sieci kanalizacji sanitarnej wynosi ok. 30km, a liczba przyłączy to: 720zt. Rocznie za pomocą sieci kanalizacyjnej odprowadzane jest ok. 75tys. m³ ścieków do oczyszczalni w Ostrowcu Św. Szacuje się, że z tego rodzaju kanalizacji korzysta ok. 2150 osób.

Ponadto na terenie Zakładów Porcelany Ćmielów znajduje się biologiczno - mechaniczna oczyszczalnia ścieków.

W gminie na koniec 2014 roku zinwentaryzowano 1284 zbiorników bezodpływowych, w których czasowo gromadzone są ścieki pochodzące z zabudowy mieszkaniowej, jak i obiektów użyteczności publicznej. Problemem jest ich stan techniczny - większość nie spełnia wymogów szczelności.

Poza terenami cennymi przyrodniczo oraz wchodzącymi w skład aglomeracji istnieje możliwość budowy przydomowych oczyszczalni ścieków, jako alternatywy dla sieci kanalizacyjnej. Ten rodzaj gospodarki ściekowej jest coraz bardziej popularny. Barierami są nadal dość wysokie koszty zakupu urządzeń oraz koszty ich użytkowania.

Cele:

- **rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej,**
- **budowa przydomowych oczyszczalni ścieków,**
- **budowa lokalnych oczyszczalni ścieków,**

2.13.7. Gospodarka odpadami

Gmina nie posiada zlokalizowanego na własnym terenie składowiska odpadów komunalnych. Ze względu na warunki hydrogeologiczne (GZWP 420 i UZP), cenne przyrodniczo tereny (Dolina Rzeki Kamiennej) oraz gleby wysokich klas bonitacyjnych, na terenie gminy nie ma możliwości zlokalizowania składowiska odpadów niebezpiecznych lub innych niż niebezpieczne.

Systemem odbioru odpadów komunalnych jest objęta cała gmina. Do 30 czerwca 2013 roku do odbioru odpadów komunalnych zmieszanych z terenu gminy upoważniony był: Samorządowy Zakład Wodociągów i Gospodarki Komunalnej w Ćmielowie. Obecnie systemem odbioru odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych zajmuje się firma wyłoniona w drodze przetargu, a od pozostałych nieruchomości lokalny zakład komunalny.

Po wdrożeniu tzw. „ustawy śmieciowej” ilość odpadów odbieranych od mieszkańców co roku rośnie, jeszcze w 2011 roku całkowita ilość odpadów zebranych wyniosła: 754,3Mg, a w 2014 roku ilość tych odpadów wyniosła: 1208,5Mg.

Ponadto od 2010 roku gmina realizuje **program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta i Gminy Ćmielów na lata 2010-2032**. W ramach programu wyroby zawierające azbest z terenu gminy Ćmielów są bezpłatnie odbierane od mieszkańców i utylizowane. W 2015 roku z tej formy pomocy skorzystało 16 gospodarstw (27,30 ton), a 20 gospodarstw (40,16 ton) w 2014 roku.

Cele:

- **propagowanie ekologicznych postaw poprzez selektywną zbiórkę odpadów,**
- **tworzenie punktów selektywnej zbiórki odpadów,**
- **kontynuacja programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest,**

2.14. Zasoby przyrodnicze i środowiskowe

Według podziału fizyczno – geograficznego J. Kondrackiego (1977), teren gminy położony jest w obrębie Prowincji Wyżyny Małopolskiej, Podprowincji – Wyżyny środkowomałopolskiej, Makroregionu Wyżyny Kielecko – Sandomierskiej, Mezoregionów: Podgórze Iłżeckiego (północna część gminy) i Wyżyny Sandomierskiej (południowa część gminy).

W morfologii terenu wyróżniają się dwie zasadnicze części – północna (regionu Wyżyny Iłżeckiej) i południowa (region Wyżyny Opatowskiej). Część północna to wysoczyzna zbudowana ze skał węglanowych jurajskich i osadów związanych z działalnością rzeki Kamiennej. W rzeźbie terenu wyróżnia się dolina Kamiennej w rejonie Ćmielowa, płaska i szeroka (około 1,5 km), ulega zwężeniu ku północy do około 600 m, z wyraźną krawędzią wysokości kilkudziesięciu metrów.

Rzeka Kamienna wpływająca na teren gminy od zachodu płynąc w kierunku wschodnim, gwałtownie zmienia bieg w kierunku północnym (strefa dyslokacji tektonicznej). Licznie w tym rejonie występujące doliny boczne oraz wydmy nie są widoczne w morfologii, maskują je kompleksy leśne. W rzeźbie terenu wyróżniają się wyrobiska o głębokości do 8,0m związane z eksploatacją wapieni i kruszyw.

Wyżynę Opatowską budują kilkunastometrowej grubości lessy, w których powstały liczne erozyjne formy urozmaicające rzeźbę terenu: doliny cieków Trębanówka, Przepaść, a także wąwozy i jary o prawie pionowych ścianach i znacznych głębokościach.

Specyficzna rzeźba terenu oraz utwory ją tworzące (lessy, skały ilaste) sprzyjają powierzchniowym ruchom masowym. Na terenie gminy znajdują się dwa osuwiska w Podgrodziu i Grójcu.

Deniwelacje terenu gminy sięgają 87 m. Najniższy punkt (dno doliny Kamiennej) w miejscowości Wyżykowczyzna znajduje się na wysokości około 152 m n.p.m., najwyższym w miejscowości Kolonia Trębanów na wysokości około 239 m n.p.m.

Obszar gminy według W. Okłowicza leży w obrębie lubuskiego wyżynnego regionu klimatycznego, charakteryzującego się przewagą wpływów kontynentalnych o dużych rocznych amplitudach temperatur, późnej i krótkiej wiosnie, długim lecie, długiej i chłodnej zimie. Lasy łagodzą dobowe ekstrema temperatury, modyfikują warunki „wietrzne” w ich otoczeniu przez ograniczenie prędkości i siły wiatru.

Naturalny system powiązań ekologicznych na terenie gminy tworzą:

- ekosystemy leśne, zajmujące powierzchnie 3676 ha w północnej części gminy, co stanowi około 31,2% ogólnej powierzchni, dominują bory mieszane z sosną i dębem szypułkowym,
- ekosystemy dolin rzecznych i łąkowe, występują głównie w dolinie rzeki Kamiennej i jej dopływów, które w większości znajdują się na terenach zawilgoconych tworząc bogate florystyczne zespoły,
- ekosystemy wodne, tworzą je wody płynące i oczka wodne, starorzecze w obrębie doliny kamiennej z charakterystycznymi zbiorowiskami roślinności,
- ekosystemy muraw i zarośli kserotermicznych – unikalne zbiorowiska roślinności charakterystyczne dla gleb suchych, ciepłych, zasobnych w węgiel wapnia

Na podstawie „Inwentaryzacji przyrodniczej” BULiGL Przemysł 1995 rok, stwierdza się występowanie na terenie gminy wielu gatunków roślin objętych ochroną całkowitą i częściową. Zinwentaryzowano kilkadziesiąt stanowisk tych roślin oraz gatunków bardzo rzadkich, głównie w obrębie kompleksów leśnych. Na obszarze gminy stwierdzono występowanie również miejsca gniazdowania rzadkich gatunków ptaków, między innymi kraski, kobuza, pustułka.

Brak na terenie gminy ośrodków wielkiego przemysłu sprawia, iż środowisko naturalne jest w dobrym stanie. Zanieczyszczenia lokalne dotyczą głównie braku wystarczającej długości sieci kanalizacji sanitarnej (nieszczelne zbiorniki bezodpływowe) oraz zanieczyszczenie powietrza z kotłowni i pieców grzewczych.

W krajobrazie gminy można wyróżnić dwie zasadnicze części. Południowa sięgająca po Ćmielów jest wysoczyzną lessową o zróżnicowanej rzeźbie terenu. Występują tutaj charakterystyczne dla terenów podatnych na erozję liczne wąwozy, parowy i dolinki o stromych zboczach. Część z nich jest zakrzewiona lub zadrzewiona lub pokryta roślinnością ciepłolubną tworząc ciekawe akcenty w krajobrazie. Największą najbardziej malowniczą formę stanowi dolina Trębanówki, Przepaści i sieci bezimiennych cieków od Drzenkowiec przez Przeuszyn do ujścia Kamiennej.

Północna część gminy posiada nieco mniej form geomorfologicznych, nie zmniejsza to jej walorów krajobrazowych. Płynąca w tej części Kamienna tworzy malownicze meandry oraz starorzecza. Na prawym brzegu jej doliny odsłaniają się wapienie jurajskie. Szczególnie urokliwe są okolice Podgrodzia, gdzie znajduje się stroma krawędź o wysokości kilkudziesięciu metrów oraz ruiny kamiennego XIV – wiecznego zamczyska. Uzupełnienie stanowią kompleksy leśne o dużym zróżnicowaniu gatunkowym oraz doskonale komponujące się z otaczającym drzewostanem ściany skalne.

Walory naturalne, zabytki kultury materialnej sprawiają, iż teren gminy jest atrakcyjny krajobrazowo, tym samym turystycznie.

Sieć rzeczna gminy jest bardzo uboga. Tworzy ją rzeka Kamienna (ciek II rzędu), będąca lewobrzeżnym dopływem Wisły oraz jej prawobrzeżny dopływ – Przepaść z Trębanówką (lewobrzeżny dopływ). Ponadto teren gminy odwodniony jest przez sieć bezimiennych cieków. Na odcinku od Przepaści do północnej granicy gminy Kamienna płynie korytem wciętym w spękane i skrasowiałe węglanowe utwory jury, gdzie traci w wyniku infiltracji znaczne ilości wody. Wody stojące na terenie gminy to głównie starorzecze Kamiennej oraz niewielkie oczka wodne.

Rzeka Kamienna na odcinku przepływającym przez teren gminy, aż do ujścia prowadzi wody pozaklasowe głównie pod względem fizyko – chemicznym oraz odcinkowo pod względem bakteriologicznym. (źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy).

Zagrożenie dla wód rzeki stanowi niewielki poziom skanalizowania gminy, nieszczelne zbiorniki bezodpływowe na ścieki, jak również środki ochrony roślin i nawozy stosowane w rolnictwie.

W ustawie o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (tj. Dz. U. z 2016r., poz. 1651) zostały wymienione następujące formy ochrony przyrody:

- ♦ **parki narodowe** – obszary o szczególnych szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe”
- ♦ **rezerваты przyrody** – obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, zwierząt i grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.
- ♦ **parki krajobrazowe** – obszary tworzone są ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe terenów, w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.
- ♦ **obszary chronionego krajobrazu** – obszary chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, o różnej wielkości, zwykle rozległe, obejmujące pełne jednostki środowiska naturalnego takie jak doliny rzeczne, kompleksy leśne, ciągi wzgórz, pola wydmore, torfowiska. Obszary chronionego krajobrazu są przeznaczone głównie na rekreację i pełnią funkcje korytarzy ekologicznych.
- ♦ **obszary Natura 2000**, w których wyróżniamy:
  - ♦ **obszary specjalnej ochrony ptaków** - tereny wyznaczone do ochrony populacji dziko występujących ptaków jednego lub wielu gatunków, w którego granicach ptaki mają korzystne warunki bytowania w ciągu całego życia, w dowolnym jego okresie albo stadium rozwoju (OSO) .
  - ♦ **specjalne obszary ochrony siedlisk** – tereny utworzone w celu ochrony siedlisk przyrodniczych lub gatunków. Obszary te przyczyniają się do zachowania lub odtworzenia stanu właściwej ochrony siedliska przyrodniczego lub gatunku i zachowania różnorodności biologicznej w obrębie danego obszaru.
  - ♦ **pomniki przyrody** - pojedyncze twory przyrody ożywionej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie.
  - ♦ **stanowiska dokumentacyjne** - ważne pod względem naukowym i dydaktycznym, miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów

mineralnych, jaskinie lub schroniska podskalne wraz z namuliskami oraz fragmenty eksploatowanych lub nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych.

♦ **użytki ekologiczne** - zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej - naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt, i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania.

♦ **zespoły przyrodniczo-krajobrazowe** – są to fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe i estetyczne. Zespoły wyznacza się w celu ochrony wyjątkowo cennych fragmentów krajobrazu naturalnego i kulturowego, dla zachowania jego wartości przyrodniczych, kulturowych i estetycznych.

♦ **ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów** - prawny sposób zabezpieczenia rzadko występujących na terenie kraju lub państw członkowskich Unii europejskiej rzadkich endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem oraz objętych ochroną gatunków roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk.

Na terenie gminy Ćmielów według materiałów zawartych w rejestrze form ochrony przyrody RDOŚ Kielce oraz informacji zawartych na stronach: gdos.gov.pl występują następujące formy ochrony przyrody:

♦ **Rezerwat przyrody „Krzemionki Opatowskie”** położony w gminie Bodzechów i Ćmielów tj. w części miejscowości Stoki Stare. Utworzony Zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa 27.06.1995 r. (M. P. Nr 33, poz. 396), powierzchnia rezerwatu na terenie gminy wynosi 16,01 ha (całość 378,81ha). Rezerwat utworzono w celu zachowania ze względów naukowych, dydaktycznych i historycznych rzadkich i chronionych gatunków roślin oraz kopalin krzemienia pasiastego. Obejmuje pole górnicze z okresu od 1 połowy III tysiąclecia p.n.e. do około 1200 roku p.n.e.

♦ **Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk (SOO) – obszar Natura 2000 „Dolina Kamiennej” PLH 260019.** Obszar o powierzchni 2731,88ha położony jest w obrębie mezoregionu Przedgórze Iłżeckie stanowi korytarz ekologiczny o randze krajowej. Teren ostoi stanowi dolina Kamiennej, która jest równiną o wysokościach rzadko przekraczających 200 m. Od Ćmielowa Kamienna wykorzystuje zagłębienie uskoku i płynie w kierunku

północnym. Na tym odcinku tworzy ona dwa malownicze przełomy, jeden w Podgrodziu, a drugi w Bałtowie. Dolina rzeki obfituje w starorzecza i zastoiska. W dolinie dominują rozległe łąki o zmiennym uwilgotnieniu, a także łągi, zarośla wierzbowe, trafiają się także torfowiska niskie. Dolina Kamiennej stanowi korytarz ekologiczny o randze krajowej. W obszarze tym stwierdzono występowanie kilkanaście typów siedlisk przyrodniczych z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej. Do najcenniejszych należą murawy kserotermiczne, łąki o różnym stopniu uwilgotnienia, grądy i starorzecza. Na murawach kserotermicznych występuje wiele rzadkich i zagrożonych w skali kraju gatunków, np. ostnica powabna, ostnica Jana, turzyca stopowata, kosaciec bezlistny. Stwierdzono również występowanie obuwika pospolitego, który wymieniony jest w II załączniku Dyrektywy Siedliskowej. Ostoja posiada także znaczne walory krajobrazowe, zwłaszcza w odcinkach przełomowych doliny Kamiennej z licznymi odsłonięciami skalnymi, jaskiniami oraz głębokimi wąwozami. W obszarze występuje kilkanaście gatunków zwierząt wymienionych w II załączniku Dyrektywy Siedliskowej. Ssaki takie jak: bóbr, wydra, nocek duży, czy mopek, płazy takie jak: traszka grzebieniasta, kumak nizinny, ryby: boleń, owady: trzepla zielona, modraszek telejus, czerwończyk nieparek i pachnica dębowa.

W Dolinie Kamiennej stwierdzono również rzadkie gatunki ptaków jak orlik krzykliwy, czy krwawodziób, a także gatunki zwierząt, między innymi: smukwa kosmata, modliszka zwyczajna i gniewosz plamisty.

♦ **Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Zbocze doliny rzeki Kamiennej”** – utworzony Rozporządzeniem Wojewody Świętokrzyskiego Nr 18/2002 z dn. 19.02.2002r. Celem jest ochrona fragmentu krajobrazu naturalnego i kulturowego ze względu na walory widokowe i estetyczne. Położony w okolicy miejscowości Podgrodzie, figuruje w rejestrze RDOŚ pod numer Z-006. Na w/w obszarze ochronie podlega wschodnie zbocze doliny rzeki Kamiennej zbudowane z wapieni górnajurajskich ze stanowiskami roślinności kserotermicznej wraz z ruinami średniowiecznej budowli warownej. Obszar zajmuje powierzchnię 8,70 ha.

♦ **Pomnik przyrody żywej – Robinia akacjowa** położona w m. Przeuszyn (nr rejestru 474) utworzona zarządzeniem wojewody tarnobrzeskiego Nr 34 z dnia 30 grudnia 1988 r. (Dziennik Urzędowy Województwa Tarnobrzeskiego Nr 1 z dnia 10 stycznia 1989 r., poz. 2).

Ponadto teren gminy Ćmielów graniczy z następującymi obszarami chronionymi:

♦ **Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk (SOO) –obszar Natura 2000 „Krzemionki Opatowskie PLH260024.** Obszar położony jest w obrębie mezoregionu Przedgórze Iłżeckie

i zajmujący 691,24ha powierzchni. Obejmuje on teren rezerwatu Krzemionki Opatowskie oraz bory sosnowe i mieszane, grądy, a także murawy kserotermiczne. Na obszarze nie występują cieki wodne ani zbiorniki. Na obszarze stwierdzono występowanie 3 typów siedlisk z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej. Występują tu gatunki zamieszczone w Polskiej Czerwonej Księdze roślin: wawrzynek główkowy, wiśnia karłowata, kostrzewa amethystowa, buławnik czerwony. Stwierdzono występowanie 2 gatunków roślin z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej, są to obuwik pospolity i dzwoniecznik wonny.

W obszarze występują gatunki ptaków z I Załącznika Dyrektywy Rady 79/409.EWG: dzięcioł białoszyi, dzięcioł średni, dzierzba gąsiorek, lerka (skowronek borowy) i jarzębatka.

♦ **Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Kamiennej** – położony w północnej części województwa świętokrzyskiego. Zajmuje powierzchnię 733,76 km². Obejmuje część Puszczy Iłżeckiej, oraz dorzecza Kamiennej. Obszar utworzony został rozporządzeniem wojewody kieleckiego z dnia 29 września 1995 W skład obszaru wchodzi tereny gmin: Bałtów, Bodzechów, Brody i Kunów. Częściowo również gmin: Mirzec, Skarżysko Kościelne, Suchedniów, Waśniów oraz Wąchock Obszar ten posiada zróżnicowaną roślinność. Na terenie obszaru występuje kilka rezerwatów przyrody takich jak Ulów, Modrzewie, Krzemionki Opatowskie, Skały pod Adamowem i Skały w Krynkach. Najważniejszą funkcją obszaru chronionego krajobrazu Doliny Kamiennej jest ochrona wód podziemnych i powierzchniowych oraz zachowanie korytarza ekologicznego przez Dolinę Kamiennej.

W czasie realizacji planowanych przedsięwzięć, w przypadku stwierdzenia ewentualnych miejsc gniazdowania ptaków lub miejsc lęgowych, należy je odpowiednio zabezpieczyć lub przenieść po uzgodnieniu z właściwym organem, lub nanieść zmiany w projektach w celu ominięcia siedlisk czy lęgówisk. Również w przypadku stwierdzenia obecności stanowisk roślin chronionych, inwestor zobowiązany jest do uzyskania stosownych zezwoleń na odstępstwa od zakazów niszczenia siedlisk gatunków lub okazów gatunków, wydawanych w trybie art. 56 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (T.j. Dz. U. z 2013r., poz. 627 z późn. zm.)

Cele:

- **ochrona środowiska naturalnego,**
- **budowa ścieżek dydaktycznych, punktów widokowych i obserwacyjnych,**
- **budowa tras rowerowych,**
- **zagospodarowanie terenu zbiornika wodnego „TOPIOLKI”**

3. OCENA MOCNYCH I SŁABYCH STRON MIASTA I GMINY ĆMIELÓW

Przeprowadzenie analizy SWOT jest jednym z czynników umożliwiających podjęcie prawidłowej decyzji na podstawie posiadanych zasobów. Analiza umożliwia usystematyzowanie korzystnych i niekorzystnych cech gminy, jak i potencjalne szanse i zagrożenia występujące w otoczeniu, które mogą mieć wpływ na przyszłość gminy i jej mieszkańców. Przeprowadzenie analizy jest niezbędną czynnością do prawidłowej oceny sytuacji gminy.

Analiza mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń jest syntezą poszczególnych obszarów życia społeczno – gospodarczego gminy Ćmielów i została rozbita na następujące grupy tematyczne:

- położenie gminy
- strefa społeczna
- środowisko przyrodnicze
- gospodarka wodno – ściekowa
- gospodarka odpadami
- rolnictwo
- drogi i komunikacja
- turystyka, sport i rekreacja
- szkolnictwo, kultura i zabytki
- możliwości rozwoju gospodarczego

POŁOŻENIE GMINY	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
– korzystne położenie gminy w sąsiedztwie dużego ośrodka miejskiego i przemysłowego oraz przy ważnym szlaku kolejowym, – dogodne połączenia komunikacyjne z innymi ośrodkami, – przebieg ważnego odcinka drogi wojewódzkiej, – występowanie wielu zabytków oraz atrakcyjne położenie pod względem przyrodniczym,	- występowanie słabych gleb w północnej części gminy, - słabe wykorzystanie zasobów naturalnych.

– wysoki wskaźnik bonitacji gleb w południowej części gminy.	
SZANSE	ZAGROŻENIA
- aktywność i skuteczność w pozyskiwaniu środków z zewnętrznych źródeł - atrakcyjne tereny osiedleńcze	- brak skutecznej polityki regionalnej aktywizującej obszary o małym przemyśle.
STREFA SPOŁECZNA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- dobry dostęp do podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej, - dostateczna ilość placówek oświatowych, - aktywna działalność Ochotniczych Straży Pożarnych i Domu Kultury - prężne działanie ośrodka pomocy społecznej	- ujemne saldo migracji, - wysoki udział w strukturze wiekowej ludności w wieku poprodukcyjnym, - ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego, - wysoki wskaźnik bezrobocia, - coraz mniejsza liczba podmiotów gospodarczych w gminie, - niewystarczająca liczba mieszkań komunalnych, - wzrost zagrożeń patologiami społecznymi (alkoholizm, narkomania).
SZANSE	ZAGROŻENIA
- systematyczne polepszanie usług oświatowych, - reforma służby zdrowia, - stwarzanie korzystnych warunków dla funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw, - powstawanie nowych miejsc pracy w obsłudze turystycznej, - aktywizacja bezrobotnych.	- patologiczne skutki długotrwałego bezrobocia, - mało skuteczne formy aktywizacji bezrobotnych, - zmniejszający się przyrost naturalny, - odpływ młodych wykształconych osób poza teren gminy, - zubożenie społeczeństwa.
ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- dobrze rozwinięte zasoby fauny i flory, - wysoka przydatność środowiska przyrodniczego w produkcji żywności ekologicznej, - brak uciążliwego dla środowiska przemysłu, - wyznaczenie granic obszaru chronionego Natura 2000 – Dolina Kamiennej, - położenie na terenie gminy części rezerwatu Krzemionki, - duże tereny leśne w północnej części gminy, - brak wysypiska śmieci i komunalnej oczyszczalni ścieków na terenie gminy.	- niedostateczna świadomość mieszkańców w zakresie ochrony środowiska i gospodarowania środkami ochrony roślin w rolnictwie, - niski poziom wiedzy ekologicznej, - małe wykorzystanie alternatywnych źródeł energii,
SZANSE	ZAGROŻENIA
- realizacja inwestycji proekologicznych, - rewitalizacja zdegradowanych obszarów, - współpraca z ośrodkami naukowymi w zakresie działań ochrony środowiska,	- słabe zabezpieczenie przeciwpowodziowe rzeki Kamiennej, - brak wystarczających środków finansowych na wdrożenie rozwiązań techniczno -

- wprowadzenie nowych zasad gospodarki odpadami.	organizacyjnych w zakresie ochrony środowiska, - zbyt wolno kształtowana świadomość ekologiczna społeczeństwa, - słabe zabezpieczenie obszarów chronionych przed ich degradacją, - wysoki stopień zanieczyszczenia rzek przepływających przez teren gminy.
GOSPODARKA WODNO –ŚCIEKOWA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- duże zasoby wód podziemnych, - dobrze rozbudowana sieć wodociągowa.	- niedostateczny poziom skanalizowania gminy, - bardzo mała ilość przydomowych oczyszczalni ścieków, - nieuregulowany system odbioru nieczystości z zbiorników bezodpływowych, - potrzeba modernizacji części sieci wodociągowej, - bardzo słabo rozwinięty system kanalizacji deszczowej.
SZANSE	ZAGROŻENIA
- możliwość dofinansowania realizacji projektów budowy kanalizacji i przydomowych oczyszczalni ścieków ze środków krajowych (fundusz) i Unii Europejskiej, - realizacja rozbudowy sieci kanalizacji sanitarnych oraz budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	- niewystarczające środki finansowe gminy, - awarie w systemach kanalizacyjnych i wodociągowych, - słaba edukacja w zakresie racjonalnego gospodarowania zasobami wodnymi.
GOSPODARKA ODPADAMI	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- posiadanie własnego zakładu budżetowego: Samorządowy Zakład Wodociągów i Gospodarki Komunalnej w Ćmielowie, - wdrożenie selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (szkło i plastik), - likwidacja dzikich wysypisk - wywóz odpadów poza granice gminy (brak gminnego składowiska odpadów)	- bardzo mała świadomość mieszkańców w zakresie segregacji odpadów, - brak nowoczesnej infrastruktury i nowoczesnego sprzętu, - zbyt małe nakłady na rozwój systemów gospodarki odpadami.
SZANSE	ZAGROŻENIA
- zmiany systemowe w zakresie gospodarki odpadami (ustawowe), - wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców, - monitorowanie stanu czystości gminy i likwidacja „dzikich” wysypisk, - utworzenie punktów selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.	- brak wystarczających środków na realizację zadań z zakresu gospodarki odpadami, - niekorzystne zjawiska społeczne przejawiające się niskim poziomem świadomości ekologicznej społeczeństwa.

ROLNICTWO	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- stosunkowo dobry wskaźnik bonitacji gleb w południowej części gminy, - rozwój produkcji zdrowej żywności, - rozwój przetwórstwa żywności – dobra lokalizacja gminy i rynku zbytu	- duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych, - duże zróżnicowanie gleb, - słaby dostęp do pozarolniczych miejsc pracy, - niska zamożność rolników, - monofunkcyjność wsi.
SZANSE	ZAGROŻENIA
- rozwój agroturystyki na północnym terenie gminy, - scalanie gospodarstw o najniższych powierzchniach, - rozwój działalności pozarolniczej - dostępność funduszy UE	- niekorzystne zmiany demograficzne związane z migracją - coraz mniejszy rynek zbytu - duża konkurencja w produkcji rolniczej
DROGI I KOMUNIKACJA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- stosunkowa dobrze rozwinięta sieć dróg na terenie gminy, - przebieg drogi wojewódzkiej nr 755 przez teren gminy, - przebieg linii kolejowej, - sieć dróg zapewniających zbiorczą komunikację.	- brak obwodnicy w ciągu drogi wojewódzkiej nr 755, - zły stan techniczny drogi wojewódzkiej nr 755, - brak dostatecznej ilości miejsc parkingowych, - brak dostatecznej długości kanalizacji deszczowej w drogach o charakterze miejskim, - brak ścieżek rowerowych.
SZANSE	ZAGROŻENIA
- budowa obwodnicy Ćmielowa w ciągu drogi wojewódzkiej szansą na rozwój gospodarczy gminy, - remonty dróg gminnych szansą na lepsze połączenie z miejscowościami i sąsiadującymi gminami, - pozyskanie środków zewnętrznych na modernizację dróg gminnych.	- trudności z pozyskaniem gruntów pod budowę dróg, - konieczność gruntownej przebudowy drogi wojewódzkiej nr 755 oraz części dróg powiatowych, - bardzo małe środki finansowe w nowym okresie programowania 2016-2020 UE na budowę i modernizację dróg lokalnych.
TURYSTYKA, SPORT I REKREACJA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- duża ilość zabytków i miejsc cennych turystycznie, - dobre położenie gminy blisko szlaków turystycznych, - położenie na terenie gminy jednej z najstarszych fabryk porcelany oraz atrakcje turystyczne: „Żywe Muzeum Porcelany” i warsztaty ceramiczne, - znaczący potencjał posiadanej bazy sportowej: stadion, hala sportowa, sale gimnastyczne oraz rekreacyjnej – zbiornik wodny „Topiołki”, - funkcjonujący Miejski Klub Sportowy	- słabe zagospodarowanie terenów atrakcyjnych turystycznie, - brak gospodarstw agroturystycznych, - niski poziom i ilość zaplecza turystycznego, - niewystarczający standard i ilość obiektów sportowych na terenie gminy, - brak ścieżek rowerowych, - brak wystarczającej ilości boisk sportowych, - brak odpowiedniej do potrzeb infrastruktury rekreacyjnej.

„Świt”,	
SZANSE	ZAGROŻENIA
- promocja walorów turystycznych gminy poprzez imprezy, rajdy, zawody, publikacje, - wzrost zainteresowania produktami turystycznymi, - wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i przynależności do Lokalnej Grupy Działania „Krzemienny Krąg” do rozwoju gminy.	- brak środków finansowych na rozwój inwestycji okołoturystycznych, tworzenia bazy turystycznej i sportowej, - niski stopień możliwości pozyskania środków z Unii Europejskiej na cele sportowe i około turystyczne w nowym okresie programowania.
SZKOLNICTWO, KULTURA I ZABYTKI	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- adekwatna do ilości uczniów liczba szkół na terenie gminy, - duża ilość zabytków, - funkcjonowanie Domu Kultury w Ćmielowie, - organizacja cyklicznych imprez: Dni Ćmielowa”, Dzień Ceramika, Dożynki Gminne, - bogata historia, znaczące walory kulturowe – zachowane zabytki, ciekawe miejsca (żywe muzeum porcelany), zachowany historyczny układ przestrzenny, ślady zabytkowego osadnictwa	- brak wystarczającej ilości boisk sportowych, - konieczność modernizacji obiektów szkolnych, - duża liczba zabytków wymagająca remontów i renowacji.
SZANSE	ZAGROŻENIA
- możliwość pozyskania środków z budżetu państwa na budowę boisk, - duża liczba świetlic wiejskich,	- brak wystarczających środków na budowę i modernizację obiektów szkolnych, renowację zabytków, a także modernizację domu kultury.
MOŻLIWOŚCI ROZWOJOWE GMINY	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- ilość szlaków turystycznych, obiektów cennych przyrodniczo i zabytków, - możliwość lepszego wykorzystania zasobów i surowców, - duża atrakcyjność osiedleńcza –wyznaczone tereny pod zabudowę mieszkaniową.	- mała ilość i powierzchnia terenów inwestycyjnych, - małe zainteresowanie inwestorów gminą - brak zintegrowanej informacji dla przedsiębiorców,
SZANSE	ZAGROŻENIA
- budowa obwodnicy Ćmielowa szansą na powstanie terenów inwestycyjnych, - wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego i walorów przyrodniczych w tym dla rozwoju turystyki, - istniejące obiekty i atrakcje turystyczne (zabytkowy kościół, cmentarz, ruiny zamku, układ urbanistyczny miejscowości, „Żywe Muzeum Porcelany”), - możliwość pozyskania środków z funduszy Unii Europejskiej	- bliskość ośrodka przemysłowego i handlowego (Ostrowiec Św.) stanowi poważną konkurencję dla drobnej przedsiębiorczości w gminie, - brak ożywienia gospodarczego, a tym samym brak nowych miejsc pracy

Z przeprowadzonej analizy SWOT wynika, iż w naszej gminie **standard życia** jest raczej niższy niż przeciętny, a położenie Ćmielowa oraz istniejące warunki przyrodniczo – krajobrazowo - zabytkowe otwierają szansę na rozwój turystyki, niosąc nadzieję na lepszą przyszłość.

Jakość życia jest raczej przeciętna, szanse na poprawę mieszkańcy wiążą z modernizacją i rozbudową infrastruktury technicznej, która przyczyni się do zwiększenia poziomu życia mieszkańców oraz rozwoju przedsiębiorczości. Szczególny nacisk kładzie się na modernizację drogi wojewódzkiej i jej odciążeniem w granicach miasta z ciężkiego ruchu.

Byt (czyli warunki ekonomiczne) są bardzo trudne. Panuje trudna sytuacja materialna, czemu sprzyjają niskie dochody i wysokie bezrobocie, szansę na poprawę bytu upatrywane są w rozwoju przedsiębiorczości i samozatrudnieniu.

4. MISJA, CELE I KIERUNKI ROZWOJU

4.1. Misja rozwoju

Misja rozwoju gminy Ćmielów jest zapisem kierunków przyszłej działalności władz gminy. Wytacza ona kierunki rozwoju gminy. Misja musi być sformułowana z celami strategicznymi rozwoju

Misja:

Gminna Ćmielów obszarem rozwoju gospodarczego i społecznego

4.2. Cele i kierunki

Strategia wyznacza realizację wielu celów i kierunków. Wspólnym celem jest przede wszystkim poprawa warunków życia mieszkańców i rozwoju gospodarczego gminy.

Cele bezpośrednie			
1. Rozwój infrastruktury technicznej	2. Pobudzenie aktywności i przedsiębiorczości mieszkańców oraz tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego gminy	3. Rozwój turystyki	4. Aktywizacja obszarów wiejskich
Cele pośrednie			
5. Ochrona środowiska naturalnego	6. Rozwój infrastruktury społecznej i kulturalnej	7. Rozwój usług dla mieszkańców i form wypoczynku	

Cele bezpośrednie:

1. Rozwój infrastruktury technicznej

Stan infrastruktury technicznej jest wyznacznikiem poziomu życia mieszkańców. Zapewnienie dostępu do podstawowych urządzeń infrastruktury technicznej jest najważniejszym zadaniem samorządu. Rozbudowa, budowa i modernizacja urządzeń, obiektów, czy instalacji ułatwi życie mieszkańcom gminy, jak również zwiększy atrakcyjność osiedleńczą oraz stworzy atrakcyjny klimat dla potencjalnych przedsiębiorców. Ożywienie gospodarcze na terenie gminy przyczyni się do polepszenia warunków na lokalnym rynku pracy, a tym samym zwiększone zostaną dochody gospodarstw domowych.

Kierunki rozwojowe:

Cel bezpośredni: Rozwój infrastruktury technicznej				
Rewitalizacja miasta	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury społecznej i sportowej	Rozwój transportu i infrastruktury drogowej	Rozbudowa infrastruktury ochrony środowiska	Budowa infrastruktury szerokopasmowego Internetu

Kierunek Nr 1.1. „Rewitalizacja miasta”

Przestrzeń miejska Ćmielowa wymaga podjęcia skutecznych działań zmierzających do opracowania i wdrożenia programu zmierzającego do odnowy estetycznego wyglądu z zachowaniem charakteru zabytkowej formy zabudowy i funkcjonalności, a także poprawy bezpieczeństwa w mieście. Realizacja tego kierunku została rozpoczęta w 2009 roku od zagospodarowania terenu Rynku. W ramach kolejnego etapu rewitalizacji miasta konieczne jest podjęcie działań w zakresie przebudowy zdegradowanych budynków, obiektów, terenów i przestrzeni w celu przywrócenia lub nadania im nowych funkcji społecznych, gospodarczych, edukacyjnych, kulturalnych lub rekreacyjnych. Kierunek musi mieć charakter kompleksowy i zintegrowany z innymi działaniami wspierającymi integrację społeczną, i przyczynami się do zmniejszenia ubóstwa oraz prowadzić do zwiększenia szans zatrudnienia.

Kierunek Nr 1.2. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury społecznej i sportowej

Kierunek ten będzie realizowany przez szereg projektów, które będą skupiać się na poprawie warunków technicznych obiektów pełniących funkcje oświatowe, kulturalne (w tym również

światlice wiejskie), zdrowotne i sportowe wraz z ich adekwatnym do zapotrzebowania wyposażeniem. Istniejące obiekty wymagają gruntownej modernizacji, dostosowania ich do obowiązujących norm i standardów, w tym również modernizacji obiektów pod względem energetycznym z wykorzystaniem OZE. Brak jest również wystarczającej ilości obiektów sportowych, czy rekreacyjnych (boisk przyszkolnych, osiedlowych i wiejskich, miejsc rekreacji i wypoczynku oraz placów zabaw), a istniejące obiekty wymagają przeprowadzenia modernizacji. W ramach kierunku należy również skupić się na odpowiednim i adekwatnym do zapotrzebowania ze strony mieszkańców zagospodarowania centrów poszczególnych miejscowości, a także na modernizacji i rozbudowie budynków pełniących funkcje świetlic wiejskich, a także na ochronie i renowacji zabytków oraz budownictwa tradycyjnego.

Kierunek Nr 1.3. Rozwój transportu i infrastruktury drogowej

Największym problemem gminy jest duże natężenie ruchu na drodze wojewódzkiej nr 755, która centralnie przecina teren gminy. Szczególnie uciążliwe jest to w samym centrum miasta, gdzie droga przebiega w bardzo zwartej zabudowie. Dlatego też miasto powinno posiadać obwodnicę w ciągu drogi wojewódzkiej. Ponadto z uwagi na niezadowalający stan techniczny części drogi nr 755 wymagana jest kompleksowa jej naprawa wraz z modernizacją odwodnienia jezdni. Realizacja tego kierunku jest na tyle istotna, że od jego realizacji zależy część kierunków rozwoju gminy, tj. m.in. rewitalizacja, rozwój turystyki, czy pobudzenie aktywności i przedsiębiorczości mieszkańców.

Konieczna jest również sukcesywna modernizacja istniejących dróg gminnych, wewnętrznych oraz powiatowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą (oświetlenie uliczne, odwodnienie, obiekty drogowe).

Kierunek Nr 1.4. Rozbudowa infrastruktury ochrony środowiska

Jednym z kluczowych kierunków, determinujących rozwój gminy jest infrastruktura ochrony środowiska. Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych z uwagi na lokalizację na terenie gminy Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 420 oraz obszaru Natura 2000 powinna być priorytetem działań. Likwidacja nieszczelnych zbiorników bezodpływowych, na poczet przyłączania gospodarstw domowych do sieci kanalizacji sanitarnej, rozbudowa i budowa sieci kanalizacyjnej oraz budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach wyłączonych z aglomeracji Ostrowiec Świętokrzyski, a także przebudowa i rozbudowa infrastruktury zaopatrzenia w wodę, w tym budowa pompowni wody.

W ramach tego kierunku należy zwrócić również uwagę na odnawialne źródła energii i ich zastosowanie w obiektach i budynkach publicznych, łącznie z pracami ograniczającymi termomodernizacyjnymi i wymianą przestarzałych źródeł energii, oraz modernizację oświetlenia ulicznego.

Kierunek ten rozwija również możliwości wyposażenia gospodarstwa domowe w odnawialne źródła energii na ich potrzeby własne (np. kolektory słoneczne, ogniwa fotowoltaiczne, pompy ciepła, czy systemy mieszane)

Kolejnym zadaniem gminy będzie zapewnienie odpowiedniego gospodarowania odpadami komunalnymi, stałymi poprzez budowę punktów selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, likwidację „dzikich” wysypisk, czy wdrożenie systemu odbioru odpadów komunalnych od przedsiębiorców.

Kierunek Nr 1.5. Budowa infrastruktury szerokopasmowego Internetu

Dostęp do stałych, szybkoprzesyłowych łączy internetowych w dobie „Internetu” jest podstawą działalności gospodarczej oraz rozwoju regionu. Budowa infrastruktury pod potrzeby szerokopasmowego Internetu jest wymogiem czasu i zapotrzebowania mieszkańców. Dostęp do łączy nielimitowanych, to nie tylko rozrywka, lecz również nowe możliwości prowadzenia działalności gospodarczej. Konieczne, więc stają się działania mające na celu budowę i rozbudowę sieci światłowodowych na terenie gminy.

2. Pobudzenie aktywności i przedsiębiorczości mieszkańców oraz tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego gminy.

Wspieranie rozwoju działalności gospodarczej stanowi bardzo ważny element walki z bezrobociem. Duża liczba osób bezrobotnych w gminie wpływa niekorzystnie na ogólny poziom dochodów mieszkańców, a także hamuje rozwój gminy.

Działania samorządu, z uwagi na brak możliwości bezpośredniej walki z bezrobociem, winny się koncentrować na: uzbrajaniu terenów pod działalność gospodarczą, stymulowaniu drobnej przedsiębiorczości, usług, wspieraniu edukacji w zakresie przedsiębiorczości, a także opracowanie i wdrażanie projektów aktywizujących i podnoszących jakość kapitału ludzkiego.

Cel bezpośredni: Pobudzenie aktywności i przedsiębiorczości mieszkańców oraz tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego gminy.		
Stwarzanie warunków sprzyjających do rozwoju przedsiębiorczości i samozatrudnieniu	Wspieranie edukacji mieszkańców w zakresie przedsiębiorczości	Opracowanie i wdrażanie projektów związanych z aktywizacją społeczności

Kierunek Nr 2.1. Stwarzanie warunków sprzyjających do rozwoju przedsiębiorczości i samozatrudnieniu.

Wzrost gospodarczy gminy uwarunkowany jest poprzez rozwój drobnej przedsiębiorczości. Aby ją pobudzić lub przyciągnąć inwestorów należy stworzyć odpowiednie warunki techniczne w postaci przygotowania terenów inwestycyjnych lub pod konkretne potrzeby prowadzenia działalności gospodarczej, chociażby poprzez odpowiednie uzbrojenie terenu (wodociągi, kanalizacja itp.), dojazd i obsługę komunikacyjną (drogi, parkingi itp.), a także zapewnienie dostępu do szerokopasmowego Internetu (rozbudowa i budowa sieci światłowodowej).

Kierunek Nr 2.2. Wspieranie edukacji mieszkańców w zakresie przedsiębiorczości

Edukacja i szkolenia mieszkańców w zakresie samozatrudnienia i przedsiębiorczości na różnych poziomach, to dość ważny kierunek rozwoju, który może zaowocować wzrostem ilości podmiotów gospodarczych w gminie, a tym samym przedłożyć się na ograniczenie bezrobocia. Szkolenia w tym zakresie powinny być prowadzone przez organizacje pożytku publicznego oraz firmy doradcze i szkoleniowe oferujące kompleksowe programy edukacyjne podnoszenia szans na rynku pracy również przy udziale programów z Unii Europejskiej.

Kierunek Nr 2.3. Opracowanie i wdrażanie projektów związanych z aktywizacją społeczności.

Kierunek ten skupia się na opracowaniu kompleksowych projektów aktywizujących mieszkańców gminy w zakresie zmniejszenia bezrobocia poprzez: podjęcie pracy, samozatrudnienie, czy podnoszenia kwalifikacji zawodowych lub ich nabywania.

Projekty te z założenia mogą być realizowane we współpracy z Urzędem Pracy oraz organizacjami i stowarzyszeniami posiadającymi niezbędne kwalifikacje i doświadczenia

w zakresie realizacji projektów aktywizujących. Działania będą obejmować wzrost kapitału ludzkiego, ze szczególnym uwzględnieniem osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Pobudzanie aktywności i przedsiębiorczości lokalnej społeczności zależy od polityki państwa, jak również od działań władz samorządowych oraz lokalnych organizacji społecznych. Dobre rozpoznanie sytuacji i uwarunkowań społecznych przyczyni się do redukcji bezrobocia i wzrostu przedsiębiorczości. Dlatego też konieczne jest opracowanie programu aktywizacji i pobudzenia przedsiębiorczości mieszkańców gminy.

3. Rozwój turystyki

Efektywne wykorzystanie potencjału turystycznego gminy Ćmielów uzależnione jest od wielu czynników związanych między innymi z ilością a także atrakcyjnością turystyczną miejsc i obiektów, odpowiedniego ich zagospodarowania, czy wypromowaniem. Działania w tym celu winny być wszechstronnie prowadzone i zmierzające do zaoferowania jak najbardziej atrakcyjnych warunków pobytu oraz różnorodności atrakcji. Do osiągnięcia tak postawionego celu wymagane jest podjęcie szerokiej gamy inicjatyw i działań związanych z rozbudową zaplecza obsługi ruchu turystycznego, w tym: infrastruktury rekreacyjnej, sportowej, kulturalnej (w tym również świetlic wiejskich), czy komunikacyjnej, a także odpowiednia promocja turystyczna również poprzez organizację imprez. Niezbędna jest również renowacja zabytków, budowa ścieżek rowerowych, oznakowanie i oświetlenie tras turystycznych, budowa miejsc widokowych, zagospodarowanie zbiornika wodnego Topiołki, czy budowa placów zabaw i utwardzenie miejsc parkingowych.

Cel bezpośredni: Rozwój turystyki			
Zagospodarowanie obiektów i terenów cennych pod względem turystycznym	Renowacja obiektów zabytkowych	Organizacja cyklicznych imprez	Promocja turystyczna gminy

Kierunek Nr 3.1 Zagospodarowanie obiektów i terenów cennych pod względem turystycznym.

Miejsca i obiekty, które są i będą atrakcjami turystycznymi i rekreacyjnymi należy odpowiednio zagospodarować i wyposażać. Wiele miejsc i obiektów jest zaniedbanych

i niewykorzystanych, które po odpowiednio przeprowadzonych zabiegach mogłyby poszerzyć ofertę turystyczną. Zagospodarowanie, oznakowanie oraz wyznaczenie obsługi komunikacyjnej uczynią z nich wartościową ofertę. Wytyczenie i wybudowanie ścieżek rowerowych, oznakowanie i oświetlenie tras turystycznych, budowa punktów widokowych, zagospodarowanie terenu zbiornika wodnego „TOPIOŁKI”, budowa miejsc na ogniska, placów zabaw, czy utwardzenie parkingów zwiększy ruch turystyczny przyjazny przyrodzie i mieszkańcom.

Rozszerzenie oferty turystycznej wymaga tworzenia nowoczesnej bazy wypoczynkowej i sportowo – rekreacyjnej. Uzupełnieniem oferty będą utworzone punkty widokowe w malowniczo położonych terenach i ścieżki rowerowe, czy edukacyjne.

Kierunek Nr 3.2 Renowacja obiektów zabytkowych

Na terenie gminy znajduje się wiele obiektów zabytkowych, zaniedbanych i niewykorzystywanych turystycznie. Przywrócenie ich do dawnej świetności poszerzy ofertę turystyczną w gminie, a także uchroni je przed zdegradowaniem i zapomnieniem. Działania te będą polegały na wsparciu wszelkich przedsięwzięć konserwacyjnych i renowacyjnych podejmowanych nie tylko przez gminę, lecz również przez szereg podmiotów w rękach których pozostaje większość zabytków o wysokiej wartości kulturowej.

Kierunek Nr 3.3 Organizacja cyklicznych imprez

Stale wydarzenia i imprezy kulturalne, jak i nowoplanowane muszą posiadać odpowiednią promocję. Pożądane są imprezy i wydarzenia o odpowiedniej randze, które same będą promować gminę i przyciągać stałych odbiorców, jak również poszerzać turystykę rekreacyjną i promować walory gminy.

Kierunek Nr 3.4. Promocja turystyczna gminy

Efektywna promocja walorów gminy z wykorzystaniem wszystkich form przekazu stanowić będzie o powodzeniu wdrażania celu. Kompletna informacja o atrakcjach gminy, imprezach, cennych turystycznie miejscach jest dobrym sposobem na promocję. Wydawanie folderów, informatorów oraz ich stale uaktualnianie na zasadzie współpracy z organizacjami pozarządowymi, a także promocja poprzez Internet.

4. Aktywizacja obszarów wiejskich

Duże rozdrobnienie agrarne gospodarstw rolnych oraz dość duża powierzchnia gruntów o niekorzystnych warunkach gospodarowania nie zapewnią wystarczającego poziomu dochodów rolników. Dostosowanie gospodarstw do wymagań unijnych oznacza konieczność modernizacji bazy wytwórczej, zmiany technologii i większych nakładów na zapewnienie odpowiednich warunków sanitarnych. Niezbędnym więc staje się odpowiednie kształtowanie systemu rynku zbytu produktów z tworzeniem grup producenckich. Z drugiej strony istnieje szansa na ukierunkowanie mniejszych gospodarstw na produkcję żywności wysokiej jakości ekologicznej i rozszerzenie dochodów rolników poprzez działalność agroturystyczną. Działania w zakresie aktywizacji obszarów wiejskich są na tyle istotne, że stają się zagadnieniami społecznymi. Ukryte bezrobocie na wsi w świetle obowiązujących przepisów o obowiązkowych ubezpieczeniach rolniczych nie pozwala na rejestrację rolników w urzędach pracy, a tym samym nie istnieje możliwość uzyskania zasiłku.

Cel bezpośredni: Aktywizacja obszarów wiejskich		
Promowanie produkcji żywności ekologicznej	Wspieranie inicjatyw rolniczych	Tworzenie warunków do rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej

Kierunek Nr 4.1. Promowanie produkcji żywności ekologicznej

Produkcja żywności ekologicznej cieszy się coraz większym zainteresowaniem wynikającym z zapotrzebowania na produkty wolne od środków ochrony roślin.

Dość duża ilość gospodarstw o powierzchni do 5 ha (prawie 71% wszystkich) daje duże możliwości rozwoju w tym kierunku. Atutem rozwoju tego typu produkcji jest brak uciążliwego przemysłu na terenie gminy oraz występowanie obszarów cennych pod względem przyrodniczym.

Kierunek Nr 4.2. Wspieranie inicjatyw rolniczych

Duża konkurencja wśród producentów rolnych, brak zorganizowanych rynków zbytu sprawia, że nieodzowne staje się zapewnienie producentom odpowiedniego systemu doradztwa i informacji, a także kształtowanie systemu zbytu produkcji rolnej z uwzględnieniem utworzenia grup producenckich. Wsparciem inicjatywy rolniczych ze strony gminy będzie również rozbudowa infrastruktury technicznej, czy modernizacja świetlic wiejskich pod potrzeby lokalnych inicjatyw społecznych.

Kierunek Nr 4.3. Tworzenie warunków do rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej.

Niska dochodowość gospodarstw rolnych o małej strukturze agrarnej wymusza na rolnikach poszukiwanie dodatkowych źródeł utrzymania. Jednym z nich może okazać się turystyka wiejska. Dogodne położenie gminy na szlaku turystycznym Sandomierz – Bałtów, Bałtów – Opatów, duża liczba zabytków i obiektów turystycznych sprzyjają rozwojowi tej dziedziny, szczególnie w małodochodowych gospodarstwach położonych w malowniczych miejscach północnej części gminy. Bez znaczenia nie pozostaje również przynależność Gminy do Lokalnej Grupy Działania „Krzemienny Krąg”, stwarzając ogromną szansę na rozwój tego sektora.

Cele pośrednie

5. Ochrona środowiska naturalnego

Efektywna ochrona środowiska naturalnego poprzez inwestycje proekologiczne w zakresie ochrony wód:

- budowa i rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej i wodociągowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą,
- budowa przydomowych oczyszczalni ścieków,
- ochrona przeciwpowodziowa.

ochrona powietrza:

- termomodernizacje (z zachowaniem zasad ochrony siedlisk ptasich),
- wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (kolektory słoneczne, ogniwa fotowoltaiczne, pompy ciepła, energii wiatru, po spełnieniu odpowiednich procedur środowiskowych),
- modernizacja oświetlenia ulicznego,
- zastępowanie przestarzałych źródeł energii nowoczesnymi niskoemisyjnymi.

ochrona powierzchni ziemi:

- tworzenie punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych,
- realizacja programów usuwania wyrobów zawierających azbest,
- ochrona terenów cennych przyrodniczo i przywrócenie różnorodności biologicznej.

jest ważnym czynnikiem wpływającym w dużej mierze na zdrowie mieszkańców. W ramach tego celu niezwykle ważna jest również edukacja ekologiczna i ciągle podnoszenie świadomości mieszkańców w zakresie ochrony środowiska naturalnego i racjonalnej gospodarki wodnej.

6. Rozwój infrastruktury społecznej i kulturalnej

Rozbudowa, modernizacja i doposażenie obiektów zaspokajających potrzeby oświatowe, socjalne i kulturalne, a także usługi związane z bezpieczeństwem są obowiązkiem samorządu. Zapewnienie jak najlepszych warunków nauki, rozwoju intelektualnego oraz bezpieczeństwa są wyznacznikiem atrakcyjności osiedleńczej gminy.

W ramach tego kierunku gmina stawia na modernizację obiektów szkolnych z dostosowaniem ich do obowiązujących norm i standardów nauczania, wyposażania w niezbędny sprzęt i urządzenia oraz budowę szkolnych boisk sportowych. Również budynek Domu Kultury w Ćmielowie wymaga przeprowadzenia modernizacji i doposażenia w sprzęt umożliwiający rozwój kierunkowy dzieci i młodzieży oraz zagospodarowanie czasu wolnego osób starszych. Nieodzownym jest również modernizacja, czy rozbudowa świetlic wiejskich wraz z ich wyposażeniem pod potrzeby lokalnej społeczności oraz odpowiednie zagospodarowanie centrów miejscowości.

7. Rozwój usług dla mieszkańców i form wypoczynku

Dbłość o rozwój sektora usługowego dla mieszkańców jest tak samo ważnym celem jak rozbudowa infrastruktury i jest wyznacznikiem rozwoju gospodarczego gminy.

Mieszkalnictwo socjalne, rozbudowa i budowa obiektów sportowych i rekreacyjnych, wzbogacanie oferty kulturalnej, poprawa bezpieczeństwa i oferty spędzania wolnego czasu to działania, które w pełni wpisują się w zapotrzebowanie społeczne mieszkańców.

4.3. Strategiczne działania i zadania.

Zadania strategiczne służące do realizacji celów gminy wynikają bezpośrednio z kierunków rozwojowych. Realizacja postawionych zadań będzie w głównej mierze realizowana przy udziale programów pomocowych finansowanych z budżetu Unii Europejskiej w nowym okresie programowania 2014-2020 i środków pochodzących z budżetu państwa.

Zadania przewidziane do realizacji w ramach środków zewnętrznych muszą wpisywać się w kierunki i cele niniejszej strategii. Preferowane będą projekty, które kompleksowo i w ramach różnych typów interwencji przezwycięża bariery rozwojowe zidentyfikowane na poszczególnych obszarach. Tak więc dofinansowaniu podlegać będą projekty łączące w sobie wymiar infrastrukturalny i społeczny, nastawione na kompleksowe rozwiązanie problemu ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju gospodarczego.

5. WDRAŻANIE STRATEGII

Realizacja celów Strategii Miasta i Gminy Ćmielów na lata 2014-2020 uzależniona jest od wysokości pozyskiwanych środków, zarówno krajowych (budżet państwa, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska, Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej itp.), jak i z funduszy strukturalnych.

Możliwości finansowego samorządu gminnego nie są w stanie podołać realizacji założonym celom i kierunkom rozwojowym bez środków zewnętrznych niepodlegających zwrotowi. Łączne dochody budżetu gminy na 2016 rok wyniosą 21. 057.579PLN, natomiast wydatki majątkowe zostały określone na poziomie 2.202.332PLN (10,46% dochodów) na realizację inwestycji jednorocznych i wieloletnich programów inwestycyjnych. Powyższe potwierdza postawioną tezę, że pozyskiwanie środków zewnętrznych na planowane inwestycje stanowi podstawę realizacji kierunków rozwojowych i działań z uwagi na zbyt małe dochody budżetu.

Instytucją wdrażającą Strategię będzie Urząd Miasta i Gminy Ćmielów, który będzie odpowiedzialny za:

- opracowanie i aplikowanie projektów w ramach: programów finansowanych ze środków UE, jak i krajowych,
- rozliczanie i formalną kontrolę wniosków z zapisami strategii.

6. MONITOROWANIE STRATEGII

Wdrażanie Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Ćmielów wymaga regularnej weryfikacji celów i kierunków rozwojowych. Monitoring będzie prowadzony przez Burmistrza Ćmielowa, a odbywać się będzie to poprzez:

- zapisy w uchwale budżetowej Miasta i Gminy Ćmielów na kolejne lata,
- sprawozdania z realizacji budżetu Miasta i Gminy Ćmielów,
- sprawozdania z realizacji zadań inwestycyjnych.

Ze względu na zmieniającą się sytuację społeczno – gospodarczą, może zostać w każdym czasie skorygowana, zaktualizowana na uzasadniony wniosek.

7. PODSUMOWANIE

Z przedstawionej diagnozy wynika:

- położenie gminy wywiera decydujący wpływ na rozwój gminy i poziom życia jej mieszkańców,
- gmina posiada dobre połączenia komunikacyjne,
- na terenie gminy występują niekorzystne zjawiska demograficzne, takie jak: ujemny przyrost naturalny i saldo migracji. Wysoki jest również wskaźnik bezrobocia.
- zbyt mała jest liczba zakładów pracy. Zmniejsza się liczba podmiotów gospodarczych w gminie.
- gmina posiada niewątpliwie charakter rolniczy. Rolnictwo jest bardzo zróżnicowane, w południowej części występują gleby dobre i bardzo dobre, natomiast w północnej części gminy gleby z uwagi na niską przydatność rolniczą są zalesiane.
- liczba szkół jest wystarczająca, problem stanowią coraz większe koszty utrzymania placówek oświatowych,
- duże walory przyrodniczo – krajobrazowe gminy, liczne zabytki i obiekty i atrakcje cenne pod względem turystycznym są atutem gminy,
- infrastruktura w gminie jest dobrze rozwinięta, w szczególności zaopatrzenie w wodę, gaz ziemny, energię elektryczną. Zacznie gorzej jest w drogownictwie (droga wojewódzka przebiegająca przez gminę) i kanalizacji oraz dostępie do Internetu szerokopasmowego

Gmina z uwagi na położenie przy dużym ośrodku miejskim ma charakter podmiejski, dlatego też przeważające funkcje gminy to:

- usługowa (usługi na rzecz mieszkańców oraz miasta Ostrowiec Św.),
- mieszkalna (doskonałe miejsce zamieszkania z dala od ciężkiego przemysłu i miejskiego zgiełku),
- rekreacyjno – wypoczynkowa,
- rolnicza (dość dobra bonitacja gleb w południowej części gminy, a w północnej części doskonałe warunki do rozwoju rolnictwa ekologicznego i produkcji mleka),

Cele strategii skupiają się na pobudzeniu przedsiębiorczości wśród mieszkańców, rozbudowie infrastruktury technicznej, rozwoju turystyki i aktywizacji obszarów wiejskich, jako podstawę wzrostu gospodarczego gminy. Ważnym zadaniem samorządu jest również ochrona środowiska naturalnego i zapewnienie odpowiedniego bezpieczeństwa w gminie.

8. SPIS TABEL, RYSUNKÓW I WYKRESÓW

Spis tabel:

Tabela nr 1. Stan ludności w gminie Ćmielów w latach 2010-2014 wg płci.....	7
Tabela nr 2. Stan ludności wg grup wieku i płci w gminie Ćmielów w latach 2010-2014.....	8
Tabela nr 3. Ruch naturalny ludności.....	9
Tabela nr 4 Działalność gospodarcza na terenie Miasta i Gminy Ćmielów.....	14
Tabela nr 5. Bezrobocie w gminie Ćmielów.....	17
Tabela nr 6. Podjęcie zatrudnienia przez bezrobotnych w gminie Ćmielów wg danych PUP Ostrowiec.....	18
Tabela nr 7. Liczba uczniów w przedszkolach i szkołach podstawowych w roku szkolnym 2010/2014	19
Tabela nr 8. Liczba uczniów w gimnazjach w roku szkolnym 2010/2014.....	19
Tabela nr 9. Liczba uczniów z terenu gminy w poszczególnych latach.....	19-20
Tabela nr 10. Zatrudnienie nauczycieli w roku szkolnym 2010/2014 na poszczególnych stopniach awansu zawodowego.....	20
Tabela nr 11. Rodziny oraz osoby objęte pomocą Ośrodka Pomocy Społecznej w Ćmielowie w latach 2010/2014.....	25
Tabela nr 12. Świadczenia OPS Ćmielów w latach 2010-2014	26
Tabela nr 13. Powody przyznania pomocy w 2014r. przez OPS Ćmielów.....	27
Tabela nr 14. Wypłacone kwoty za poszczególne świadczenia OPS w latach 2010-2014.....	27
Tabela nr 15. Wartość i masa pozyskanych artykułów żywnościowych w latach: 2010-2014 przez OPS Ćmielów.....	28
Tabela nr 16. Wykaz obiektów z rejestru Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konservatora Zabytków w Kielcach dla gminy Ćmielów.....	31
Tabela nr 17. Wykaz miejscowości wraz z siecią gazową.....	39

Spis wykresów

Wykres nr 1. Udział ludności wg grup ekonomicznych wieku w % ludności ogółem.....	9
Wykres nr 2. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w rejestrze REGON wg. stanu na koniec 2014 roku.....	14
Wykres nr 3. Struktura gospodarstw rolnych na koniec 2014 roku.....	16
Wykres nr 4. Bezrobocie w gminie w latach 2010-2014.....	17
Wykres nr 5. Wydatki z budżetu gminy na oświatę i wychowanie w tys.zł.....	22

Wykres nr 6. Wydatki na ochronę zdrowia w latach 2010-2014.....	23
Wykres nr 7. Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego.....	35

Spis rysunków

Rys. nr 1 Lokalizacja gminy Ćmielów na tle województwa świętokrzyskiego.....	5
Rys. nr 2 Położenie gminy Ćmielów względem sąsiednich gmin.....	6